

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
İran Azərbaycanın
axtarışa verdiyi
terrorçunu
mükafatlandırdı
yazısı səh.2-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 5 dekabr 2023-cü il Çərşənbə axşamı № 218 (8354) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Qərb mediasının "astar üzü", faş olan "5-ci kolon"...

ABŞ
Azərbaycandan
nə istəyir - təhlil

yazısı səh.9-da

2023 də Vətən müharibəsi ili oldu - daha Laçın var, dəhliz yox..

yazısı səh.7-də

Qızılcanın arealı genişlənir - xüsusilə 4 yaşa qədər uşaqlar...

yazısı səh.14-də

Azərbaycanla ABŞ arasında enerji məsələləri müzakirə edildi

yazısı səh.3-də

"Putin qələbəsinə imkan verilməyəcək..." - ABŞ hərəkəti keçir

yazısı səh.12-də

"Qarabağ"ın Xankəndidəki oyununa azarkeşlərin aparılmasına qərar verildi

yazısı səh.3-də

Ermənistan kosmosa ikinci peykini buraxdı - bizə təhlükəsi varmı

yazısı səh.4-də

"Kim ki yüz il yaşamasa..." - uzunömürlülüynün sirri: irsi amil, yoxsa...

yazısı səh.15-də

İrəvan Rusiya qarşısında geri çəkildi - RF-ni məhkəməyə verməyəcəklər

yazısı səh.10-da

İran Hərbi Dəniz Qüvvələrinin komandanı Bakıya gəldi

yazısı səh.12-də

İRƏVANA SANKSIYA ƏVƏZİNƏ SİĞAL - QƏRBİN DAHA BİR "İKİLİ STANDARTI"

Ermənistandan Rusiyaya sanksiyalı malların daşınmasında İran əsas rol oynayır; ABŞ və Avropa rəsmi İrəvanın RF ilə şübhəli ixrac əməliyyatlarına göz yumur - faktlar

yazısı səh.5-də

Qida əlavələri, yoxsa zəhərlər? - şok xəbərdarlıq

Ekspertlər deyir ki, xüsusən fitnes-klublarda insanlara bioaktiv maddələr adı altında bu cür yasaq mənsəli preparatlar verilir; "Şirkətlər əhali arasında piramida quraraq..." yazısı səh.13-də

Qüdrət Həsənzadə:
"Azərbaycanlıların
yenidən Ermənistanı,
ermənilərin
Azərbaycana
qayıtmasını məqbul
saymıram"

yazısı səh.8-də

Mark Libbi

ABŞ-ın Bakıdakı
yenı səfiri
Brayzanın
taleyni
yaşayacaq? - rəy

yazısı səh.6-da

Ərdoğan:
"Daha ədalətli
dünya üçün
çalışmalıyıq"

yazısı səh.9-da

Prezident Qarabağda mühüm yolun yenidən qurulmasına 17 milyon manat ayırdı

Prezident İlham Əliyev Suqovuşan-Sərsəng su anbarı-Qozlukörpü-Kəlbəcər avtomobil yolunun yenidən qurulması ilə bağlı tədbirlər haqqında Sərəncam imzalayıb.

Musavat.com xəbər verir ki, Sərəncamla səksən kilometr uzunluğu olan Suqovuşan-Sərsəng su anbarı-Qozlukörpü-Kəlbəcər avtomobil yolunun yenidən qurulması məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 23 yanvar tarixli 3720 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının 2023-cü il dövlət büdcəsində dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu (investisiya xərcləri) üçün nəzərdə tutulan vəsaitin bölgüsü"nün 1.31.25-ci yarım bəndində göstərilmiş məbləğin 17,0 (on yeddi) milyon manatı Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinə ayrılır.

Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi bu Sərəncamın 1-ci hissəsində göstərilən məbləğdə maliyyələşməni təmin edəcək.

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll edəcək.

Ceyhun Bayramov Rusiyada səfərdədir

4 dekabr tarixində Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Xəzər dənizi ölkələrin Xarici İşlər Nazirləri Şurasının iclasında iştirak etmək məqsədilə Rusiya Federasiyasına işgüzar səfərə yola düşüb.

XİN-dən APA-ya verilən xəbərə görə, səfər zamanı nazir Ceyhun Bayramovun tədbirdə çıxışı və ikitərəfli görüşlərinin keçirilməsi nəzərdə tutulub.

İran Azərbaycanın axtarısa verdiyi terrorçuya mükafat verdi

"Hüseyniyyun" terror qruplaşmasının lideri Tohid İbrahimbəyli (Farslaşdırmaq üçün soyadını İbrahimi olaraq dəyişdirib) Məlik Əştər Bəsic festivalında təltif edilib.

Musavat.com "MOUZE" teleqram kanalına istinadən xəbər verir ki, BƏSİC müqavimət qüvvələrinin komandanı Pəsar Süleymani hədiyyəsini Tohid İbrahimbəyliyə şəxsən təqdim edib.

Qeyd edək ki, Tohid İbrahimbəyli terrorçuluq cinayətlərinə görə Azərbaycan hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən axtarışdadır.

Baş Prokurorluq və DİN Qəbələdəki insidentlə bağlı məlumat yaydı

Baş Prokurorluq və Daxili İşlər Nazirliyi Qəbələnin Vəndam qəsəbəsində polislə vətəndaş arasında baş verən insidentlə bağlı birgə məlumat yayıb. Musavat.com xəbər verir ki, birgə yayılan məlumatda polis əməkdaşlarına müqavimət göstərməkdə təqsirləndirilən şəxslərin məsuliyyətə cəlb edildiyi bildirilib.

Qeyd edilib ki, dekabrın 2-də Qəbələ rayonunun Vəndam qəsəbəsində xidməti vəzifələrini icra edən polis əməkdaşlarına zor tətbiq olunmasına dair rayon prokurorluğuna məlumat daxil olub.

"Aparılan araşdırma zamanı Qəbələ rayonunun Vəndam qəsəbə sakini 1981-ci il təvəllüdlü Səxavət Ağayevin qeyd olunan tarixdə yaşadığı qəsəbənin ərazisində yol hərəkəti qaydalarını pozaraq sərxoş vəziyyətdə müvafiq etibarname olmadan idarə etdiyi "Vaz 2107" minik markalı avtomobillə saxlanılarkən 1974-cü il təvəllüdlü qardaşı Eldəniz Ağayevlə birgə hamı tərəfindən

də olunan əşyalardan istifadə edilməklə xuliqanlıq) və 315-ci (hakimiyyət nümayəndəsinə qarşı müqavimət göstərmə və ya zor tətbiq etmə), Səxavət Ağayev isə həmin Məcəllənin 221.2.1, 221.2.2 (bir qrup şəxs tərəfindən ictimai qaydanın qorunması üzrə vəzifəni yerinə yetirən şəxsə müqavimət göstərməklə xuliqanlıq) və 315-ci maddələrlə təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb edilib.

Məhkəmənin qərarı ilə Eldəniz Ağayev barəsində həbs, Səxavət Ağayev barəsində isə ev dustaqlığı qətimkan tədbiri seçilib.

Cinayət işi üzrə bütün hallar tam, hərtərəfli və obyektiv istintaq edilməklə təqsiri olan bütün şəxslərin əməllərinə hüquqi qiymət verilməsi təmin ediləcək" - məlumatda qeyd olunur.

24 nəfərin Azərbaycana qanunsuz girişinin qarşısı alınıb

Dövlət Sərhəd Xidməti tərəfindən bu ilin noyabr ayı ərzində dövlət sərhədini pozduqlarına görə 38 nəfər saxlanılıb.

"Qafqazinfo" xəbər verir ki, bu barədə DSX-nin Mətbuat Mərkəzi məlumat yayıb.

Saxlanılanların 18-i Azərbaycan, 10-u Pakistan, 5-i İran 1-i Şri-Lanka, 1-i Tacikistan, 1-i Əlcəzair, 1-i Hindistan və 1-i Nigeriya vətəndaşı olub.

Qanunsuz miqrasiya ilə mübarizə tədbirləri çərçivəsində 14 nəfər saxta tarix möhürü, saxtalaşdırılmış pasport və özgəsinə məxsus sənədlə dövlət sərhədini keçməyə cəhd göstərərək saxlanılıb. Sərhəd rejim qaydalarını pozduqlarına görə 925 nəfər saxlanılaraq barələrində müvafiq tədbirlər görüldü.

Cinayətkarlığa qarşı mübarizə tədbirləri nəticəsində Azərbaycan hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən axtarışda olan 387 nəfər saxlanılaraq aidiyyəti orqanlara təhvil verilib, ölkədən çıxışı qadağan olunan 408 nəfərin ölkəni tərk etməsinin, girişi qadağan olunan 24 nəfərin Azərbaycana daxil olmasının qarşısı alınıb.

Narkotik vasitələrin qeyri-qanuni dövriyyəsinə qarşı mübarizə tədbirləri nəticəsində 191 kiloqram 35 qram narkotik vasitə və narkotiklərlə bağlı güclü təsiredici vasitə hesab edilən 6523 ədəd həb aşkarlanaraq dövriyyədən çıxarılıb.

Qaçqınçılıq fəaliyyətinə qarşı həyata keçirilmiş mübarizə tədbirləri nəticəsində ümumi dəyəri 5 milyon 558 min 247 manat olan qaçaqmal, o cümlədən narkotik vasitə, elektroşok, dərman preparatları və bütün məmulatları saxlanılıb.

Külək güclənəcək, qar yağacaq

Bakıda və Abşeron yarımadasında dekabrın 5-i səhərdən 6-dək şimal-qərb küləyinin 15-20 m/s, aralıq 23-28 m/s, gündüz yarımadanın bəzi yerlərində aralıq 30-32 m/s-dək güclənəcəyi gözlənilir.

Bu barədə APA-ya Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən xəbər verilib.

Qeyd olunub ki, dekabrın 6-sı axşamdan 7-si axşamaq aralıq yağış yağacağı, 7-də yarımadanın bəzi yerlərində intensiv olacağı ehtimalı var.

Havanın temperaturu ötən günlərlə müqayisədə tədricən 3-5 dərəcə aşağı enəcək.

Azərbaycanın rayonlarında dekabrın 5-i axşamdan 6-sı gündüzədək əsasən şərq rayonlarında, 6-sı axşamdan 7-si axşamaq isə

əksər rayonlarda aralıq yağış yağacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə intensiv olacağı, şimşək çaxacağı, dağlıq rayonlarda qar yağacağı ehtimalı var.

Dekabrın 5-dən 6-sı səhərdə qərb küləyinin 15-20 m/s, ayrı-ayrı yerlərdə aralıq 25-30 m/s-dək güclənəcəyi gözlənilir.

Havanın temperaturu ötən günlərlə müqayisədə tədricən 5-8 dərəcə aşağı enəcək.

“Qarabağ”ın Xankəndidəki oyununa azarkeşlərin aparılmasına qərar verildi

“Qarabağ”ın dekabrın 21-də ölkə kubokunun 1/8 final mərhələsinin MOİK-lə görüşünü Xankəndidə keçirəcəyi haqda xəbər vermişdik.

Apasport.az xəbər verir ki, görüşlə bağlı bir neçə yenilik də məlum olub.

Bu görüşdə azarkeşlərin iştirakı sual altında idi. Artıq bu məsələyə də aydınlıq gəlib. Xankəndi şəhər stadionunda azarkeşlər də öz yerini tutacaq.

Bu matça azarkeşlərin aparılmasına da qərar verilib. Amma hələlik azarkeşlərin tam sayı konkretləşməyib. Oyuna nə qədər biletin satışa çıxarılacağı və bunun necə həyata keçiriləcəyi tam dəqiqləşməyib. “Qarabağ” - MOİK qarşılaşmasına bilet satışının yaxın vaxtlarda elan oluna biləcəyi gözlənilir.

Yarım milyonluq mənimləmədə ittiham olunan politoloqa cəza istənildi

Beynəlxalq Münasibətlərin Araşdırılması Mərkəzi sədrinin beynəlxalq əlaqələr üzrə sabiq müşaviri Cəbrail Fərzəliyevin cinayət işi üzrə məhkəmə istintaqı yekunlaşıb.

APA xəbər verir ki, bu gün Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə hakim Fərid Namazovun sədrliyi ilə keçirilən prosesdə prokuror çıxış edib.

Prokuror Cəbrail Fərzəliyevin 12 il azadlıqdan məhrum edilməsini istəyib.

Prosesi dekabrın 25-də davam etdiriləcək.

Qeyd edək ki, iş üzrə “Paşabank” ASC və Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondu zərərçəkmiş kimi tanınıb. Cəbrail Fərzəliyev “Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondu”na 385 min manat, “Paşabank” ASC-yə qarşı isə 342 min manat mənimləmədə ittiham olunur.

Ona qarşı Cinayət Məcəlləsinin 178.3.2-ci (dələduzluq, külli miqdarda ziyan vurmaqla), 179.3.2-ci (Mənimləmə və ya israf etmə külli miqdarda törədildikdə), 308.2-ci (vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə ağır nəticələrə səbəb olduqda) və 313-cü (vəzifə saxtakarlığı) maddələri ilə ittiham irəli sürülüb.

Cəbrail Fərzəliyev politoloq kimi fəaliyyət göstərib. O, həmçinin 2018-ci ildə Gənclər Fondunun maliyyə dəstəyi ilə 8-ci qrant müsabiqəsinin qalibi olub.

Baş Prokurorluq uşaqların icbari dispanserizasiyası ilə bağlı müraciət edib.

Prokurorluqdan APA-ya verilən məlumata görə, uşaqların icbari dispanserizasiyasının məqsədi uşaqların

sağlamlığının qorunması və möhkəmləndirilməsinə yönəlmiş tədbirlərin həyata keçirilməsi, uşaqlar arasında xəstələnmə, əlilliyin, ölümün səviyyəsinin

Azərbaycanla ABŞ arasında enerji məsələləri müzakirə edildi

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində energetika naziri Pərviz Şahbazov ABŞ Dövlət katibinin enerji ehtiyatları üzrə köməkçisi Cefri Pyatt ilə görüşüb. Görüş Dubayda COP 28 çərçivəsində yaradılan Azərbaycanın milli pavilyonunda baş tutub.

Energetika Nazirliyindən “APA-Economics”ə verilən məlumata görə, Cefri Pyatt əvvəlcə Azərbaycanın milli pavilyonu ilə tanış olub və ölkəmizin “yaşıl enerji” və iqlim siyasəti, hədəfləri, həyata keçirilən “yaşıl inkişaf” kursu barədə məlumatlandırılıb.

Görüşdə isə metan emissiyalarının azaldılması, Azərbaycanda quruda və dənizdə “yaşıl enerji” güclərinin yaradılması, hidrogen istehsalı və “Xəzər-Qara dəniz-Avropa Yaşıl Enerji Dəhlizi” ilə elektrik enerjisi və “yaşıl hidro-

gen”in ötürülməsi ilə bağlı həyata keçirilən tədbirlər müzakirə edilib. 2027-ci ilədək 1870 MVt həcmində bərpa olunan enerji güclərinin ölkənin enerji sistemində inteqrasiya ediləcəyi, növbəti mərhələdə isə Avropa-ya ixrac məqsədilə dənizdə meqa istehsal güclərinin yaradılacağı, bu məqsədlə həyata keçirilən texniki-iqtisadi əsaslandırması başa çatdıqdan sonra tikinti prosesinin başlanacağı bildirilib.

Söhbət zamanı Mərkəzi Asiya ölkələrinin Azərbaycan vasitəsilə bu dəhlizə qoşulması perspektivləri nəzərdən keçirilib. Azərbaycanın keçməklə Mərkəzi Asiyadan Avropa İttifaqına “yaşıl enerji” körpüsünün yaradılması ABŞ Dövlət katibinin köməkçisi tərəfindən maraqla qarşılanıb.

Prokurorluq uşaqların icbari dispanserizasiyası ilə bağlı valideynlərə müraciət etdi

azaldılması, uşaqların xəstəliklərdən qorunmasından ibarətdir.

Qeyd edilib ki, dispanserizasiyadan keçiriləcək uşaqlara tibbi xidmətin həcmi və keyfiyyət standartlarının (beynəlxalq tələblərə uyğun) təsdiq edilməsinə, dispanserizasiyadan keçiriləcək uşaqların registrinin yaradılması və onun aparılmasına, hər il uşaqların sağlamlıq vəziyyətinin müəyyən edilməsi və qiymətləndirilməsinə, uşaqlar arasında xəstəliklərin səbəblərinin erkən aşkar edilməsi və onların aradan qaldırılması üzrə sosial, sanitariya-gigiyena, epidemiya əleyhinə və müalicə-sağlamlaşdırıcı tədbirlərin həyata keçirilməsinə

təminat verilir.

Bildirilib ki, uşaqlara dövlət tibb müəssisələrində icbari dispanser xidmətinin göstərilməsi dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına maliyyələşdirilir.

Vurğulanıb ki, uşağın qanuni nümayəndəsi tərəfindən aşağıda qeyd olunanlara riayət edilməməsi inzibati məsuliyyətə səbəb olur:

- dispanserizasiya ilə əlaqədar tibb işçilərinin göstərişlərinin yerinə yetirilməməsi,

- həkimin çağırışı ilə uşağın aidiyyəti tibb müəssisəsinə gətirilməməsi,

- daimi yaşayış yerini dəyişdikdə, ərazi üzrə tibb müəssisəsinə uşağın uçota alınması üçün 1 ay müddə-

tində müraciət edilməməsi.

Bu əməlləri törədən müvafiq şəxslər barəsində xə-

bərdarlıq və ya cərimə növündə inzibati tənbeh tətbiq edilir.

Ermənistanda Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qarşı olan qanun layihəsi dəstəklənmədi

Ermənistan parlamentinin dövlət quruculuğu və hüquq komissiyası Ermənistanın Qarabağdan imtinasını kriminallaşdıran qanun layihəsini geri çevirib.

APA “Sputnik Armenia”ya istinadən xəbər verir ki, müxalifət tərəfindən irəli sürülən qanun layihəsi Qarabağın öz müqəddəratını təyin etməsi hüququndan imtinaya görə Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik nəzərdə tutuldu.

Komissiyanın üç üzvü qanun layihəsinin lehinə, səkkizi isə əleyhinə səs verib.

Qərarı dəstəkləməyənlər hakim “Vətəndaş Müqaviləsi” partiyasının üzvləri olub.

Hökumətyönlü deputatlar “Ayakve” təşəbbüsünün Azərbaycanla sülh danışıqlarına ciddi əngəl törədəcəyini açıqlamışdı.

Bir neçə gün öncə Ermənistan istehsalı olan ilk peyk "Hayasat-1" orbitə çıxarılıb. Buraxılış noyabrın 29-da baş tutmalı olsa da, dekabrın 1-nədək təxirə salınmışdı. Məlumatla görə, peyk Kaliforniyadakı Vandenberq Hərbi Hava Qüvvələri bazasından SpaceX Falcon-9 raketii orbitə çıxarılıb. O, 517 km yüksəklikdə yerləşəcək.

Peyk "Ayasat-1" Bazumk Kosmik Tədqiqatlar Laboratoriyası ilə Elmi İnnovasiya və Təhsil Mərkəzinin əməkdaşlığı çərçivəsində yaradılıb.

Xatırladaq ki, 2022-ci ilin mayında İspaniyanın "Satlantis" şirkəti tərəfindən Ermənistan üçün istehsal edilmiş "Armsat-1" peyki orbitə buraxılıb.

Ermənistanın kosmosda artıq iki peyki var. Bu, milli təhlükəsizliyimizə, o sırada hərbi xarakterli təhlükəsizliyimizə nə kimi təhdidlər yarada bilər? Bunun Azərbaycanla eza nüməyi hesab etmək olarmı? Mühərribə hazıqlıq kimi qəbul ediləlmədimi?

Hərbi ekspert Ramil Məmmədli "Yeni Müsavat"a deyib ki, keçmiş SSRİ məkanında olan ölkələr son 10 ildə öz peyklarının orbitə çıxarılması istiqamətində layihələr həyata keçirməyə başlayıb: "Belə qurğular ölçüsünə, texniki parametrlərinə görə dəyişir. İlk növbədə belə peykların orbitə çıxarılmasında məqsəd rabitə sahəsində addımların atılmasıdır. Eyni zamanda bu peyklar kəşfiyyat-müşahidə məqsədilə də kosmosa çıxarılır. Ermənistanın iqtisadi imkanları Rusiya, Fransa, ABŞ, Çin kimi dövlətlərin sərəncamında olan peykların alınmasına, kosmosa çıxarılmasına yetməz. Ermənistanın kosmosa çıxardığı peyklar yüksək səviyyəli kəşfiyyat-müşahidə peykləri olmasa da, parametrləri təyinatı üzrə istifadə edilməsinə imkan verir".

Hərbi ekspert deyib ki, il yarımına Ermənistanın 2 peyki kosmosa çıxarması əlbəttə ki,

bölgədə sülh və əmin-amanlığın bərqərar olmasına xidmət etmir: "Bu peykların kosmosa çıxarılması perspektivdə hərbi ritorika ilə çıxış etməyə hesablanmış addımlardır. Ermənistanın Qərb tərəfindən, ABŞ tərəfindən bu cür vasitələrlə - müasir hərbi təyinatlı silah hesab edilən peyqlərlə silahlandırılması gələcəkdə Cənubi Qafqazda hərbi qarşıdurmaların bünövrəsinin qoyulmasına hesablanıb. Qısa müddətdə iki peykin Ermənistan tərəfindən kosmosa çıxarılması bölgədə birbaşa Qərbin, ABŞ-ın maraqlarına xidmət edir".

Hərbi ekspert deyir ki, Ermənistan 44 günlük müharibədən sonra hərbi-texniki, kosmik sahədə aktiv şəkildə hərəkətə keçib. Pilotsuz uçuş aparatları, silahlı pilotsuz uçuş aparatları, hərbi təyinatlı peyqlər alırlar. Təbii ki, bu silahlar təkə Ermənistanın daxili imkanları hesabına əldə olunmur. Ermənistanla hərbi sahədə geniş dəstək verilməsi şübhəlidir.

"44 günlük müharibədən sonra Ermənistan başa düşüb ki, ordusu müasirləşməli, həm də kəşfiyyat vasitələrini artırmalıdır. Peykların kosmosa çıxarılması da bu məqsədlərə xidmət edir. Burada əsas diqqət çəkən məqam odur ki, Ermənistan peyqləri kommunikasiya deyil, müşahidə peyqləridir. Kommunikasiya peyki kommersiya təyinatlıdır, öz pulunu da çıxara bilər, müşahidə peyki isə fərqlidir". Bu sözləri "Yeni Müsavat"a kosmosa növbəti Ermənistan peykinin çıxarılmasını şərh edən **beynəlxalq hüquq üzrə professor Fərhad Mehdiyev** deyib. O bildirib ki, bu

Ermənistan kosmosa ikinci peykinii buraxdı - Azərbaycana təhlükəsi varmı

Ekspert: "Bunlar mini-peyqlərdir, çoxfunksiyalı peyqlərə keyfiyyət və dəqiqlik baxımından uduzur"

mənistanla vaxt tanınamalıdır: "Ermənistanla imkan vermək olmaz ki, öz ərazisində və öz nəzarətində Peyk İdarəetmə Mərkəzi qurub, "real-taym"da məlumat ala bilsin. Ermənilerin zərbə dronları olmasa da, əllərində peyk görüntüsü ilə müəyyən edilən dəqiq koordinat oluduqdan sonra haubitsalarla məhdud məsafəyə, raketlər vasitəsilə daha uzaq məsafəyə dəqiq zərbələr endirmək imkanı əldə edə bilər".

Qeyd edək ki, 2022-ci ilin mayında Ermənistan kosmosa ilk peykinii göndərdiyini açıqlayıb. Həmin peyk üçün 200-250 milyon dollardan da çox vəsait xərclənib. O zaman mütəxəssislər aydınlaşdırmışdılar ki, Ermənistan hökuməti ispan bankından ayrılan kreditlə kosmosa buraxılan mini-peyki kirayə tutub. Ancaq bunun məhz müşahidə peyki olması Ermənistan hakimiyyətinin gizli niyyətindən xəbər verir. "Hayasat-1" peyki isə orbitə 2023-cü il dekabrın 1-də çıxarılıb.

Elşən MƏMMƏDƏLİYEV, "Yeni Müsavat"

peyqlər sərhədlərin delimitasiyası və yaxud kadastr üçün yararlıdır. Fakt odur ki, Ermənistan artıq peyk məlumatları ala biləcək. Əlbəttə, Ermənistanın kosmosa qaldırdığı peyqlər mini-peyqlərdir və digər çoxfunksiyalı peyqlərə keyfiyyət və dəqiqlik baxımından uduzur. Ancaq

texnikanı görüb, dəqiq yerini müəyyən edəcək parametrlərə malikdir. Fakt odur ki, Ermənistan artıq peyk məlumatları ala biləcək. Əlbəttə, Ermənistanın kosmosa qaldırdığı peyqlər mini-peyqlərdir və digər çoxfunksiyalı peyqlərə keyfiyyət və dəqiqlik baxımından uduzur. Ancaq

hər bir halda Ermənistanın məhz ucuz da olsa, müşahidə peyki alınmasına diqqət yetirməliyə. Bu, Paşinyana nəyə görə lazımdır və o, nəyə hazırlaşır?"

Fərhad Mehdiyev deyib ki, Paşinyan sülh müqaviləsini imzalamağı uzatsa, proses ləngitsə, Azərbaycan Er-

Türkiyə-Ermənistan sərhədləri açılır? - İrəvan Ankaradan razılıq alıbmı...

Politoloq: "Ermənistan Azərbaycana və Türkiyəyə qarşı ərazi, "soyqırımı" iddialarından rəsmən əl çəkmədiyi sürecdə sərhədlərin açılması real görünür"

"Türkiyə-Ermənistan sərhədindəki Marqara sərhəd-buraxılış məntəqəsi istismara hazırdır". Bu barədə Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyinin 2 dekabr açıqlamasında bildirilir.

"Ermənistan tərəfi sərhədin üçüncü ölkənin vətəndaşları, bundan başqa diplomatik pasportu olan şəxslər üçün açılması üzrə Türkiyədən poziti-

tiv siqnallar gözləyir", - məlumatda bildirilib.

Söhbət hansı "üçüncü ölkə vətəndaşları"ndan gedir? Az sonra Ermənistan vətəndaşları da keçə bilərmə? Şəffaflıq necə təmin ediləcək? Türkiyə tərəfdən də hazırlıq aparılıbmı?

Xatırladaq ki, qardaş ölkə ilə Ermənistan arasında əlaqələrin normallaşmasına dair ikitərəfli təmaslar xeyli müddətdir dayanıb. Türkiyəni bu danışıqlarda Prezidentin xüsusi nümayəndəsi, təcrübəli diplomat Sərdar Kılıç, Ermənistanı isə parlamentin vitse-spikeri Rubin Rubinyan təmsil edir. Onlar arasında indiyədək dörd rəsmi görüş keçirilib. Sonuncu görüş təxminən il yarım əvvəl Vyanada baş tutub. Məhz həmin görüşdə quru sərhədin tez bir za-

manda üçüncü ölkə vətəndaşlarına açılması barədə razılığa gəlinib.

Onu da yada salaq ki, bu ilin fevralında Türkiyədəki dəhşətli zəlzələdən sonra Marqara keçid məntəqəsi Ermənistan-dan humanitar yük maşınları üçün müvəqqəti açılmışdı.

Politoloq Anar Əliyev "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Türkiyə ilə Ermənistan arasında sərhədlərin bağlanması 1993-cü ildə Ermənistanın Azərbaycan ərazilərini işğal etməsinə cavab olaraq Türkiyə tərəfindən atılmış addımdır: "Uzun dövr ərzində Azərbaycan torpaqları işğal altında olduğu zamanlarda Ermənistan və onun havadarları tərəfindən Türkiyəyə təzyiqlər edilərək Ermənistanla sərhədlərin açılması, iqtisadi əlaqələrin qurulmasına cəhdlər edilirdi. Bir sıra hallarda hətta bunu Ermənistanı Türkiyədən asılı vəziyyətə gətirməklə Ermənistanla Azərbaycan arasında daha uyğun şərtlər altında sülh müqaviləsinin imzalanması üçün real zəmin yaratmaqla bəzəməyə çalışırdılar.

Xüsusilə də 2009-cu ildə bu istiqamətdə ciddi nəticələr əldə olundu. Belə ki, həmin ilin oktyabrında ABŞ, Rusiya və Fransanın birbaşa təzyiqi ilə Türkiyə tarixə Sürix protokolunu kimi düşən sənəd imzalamaq məcburiyyətində qaldı. Bu sənəddə Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin həlli əks olunmadan Ermənistanla-Türkiyə arasında sərhədlərin açılması, əlaqələrin qurulması əks olunurdu. Məhz 2010-cu ilin yanvarında Ermənistan tərəfindən bu protokollar qəbul olunduqdan sonra Konstitusiyaya Məhkəməsi bu protokolların Ermənistan Konstitusiyasına uyğunluğu ilə bağlı məsələyə baxdı və xüsusilə üç istiqamətdə mövqəyi sərgiləndi, qərar qəbul olundu. Birincisi, bu protokolların imzalanmasına baxmayaraq Ermənistan 1915-ci ildə saxta "soyqırımı"nın dünya səviyyəsində tanınması istiqamətində addımlarını bundan sonra da davam etdirəcəyini bəyan etdi. İkincisi, bu protokollarda heç bir halda Ermənistan-Azərbaycan münasibətləri əks olunmurdu. Üçüncüsü, Konstitusiyaya Məhkəməsinin qərarında qeyd olunurdu ki, hazırkı sərhədlər yekun sərhədlər kimi qəbul edilə bilməz. Bunları əsas göstərərək Türkiyə tərəfi sonradan Sürix protokolundan qeyd olunurdu ki, uzun müddət Qərb tərəfindən Türkiyəyə təzyiq edilərək bu protokolun şərtləri çərçivəsində münasibətlərin qurulmasına çalışırdılar. Lakin nəticə olmadı. 2018-ci ildə isə Sürix protoko-

lu Ermənistanın o zamankı prezidenti Serj Sərkisyanın qərarı ilə qüvvədən salındı. Ermənistan Azərbaycana və Türkiyəyə qarşı ərazi iddialarından rəsmən əl çəkmədiyi, saxta "soyqırımı" kampaniyasını davam etdirmək fikrindən geri çəkilmədiyi sürecdə Türkiyə ilə Ermənistan arasında sərhədlərin açılması, sərhəd-buraxılış məntəqələrinin açıq fəaliyyətə başlaması real görünür. Marqara sərhəd buraxılış məntəqəsinin istismara hazır olmasına qədər də Türkiyə ilə Ermənistan arasında üçüncü ölkənin vətəndaşlarının sərbəst keçidi ilə bağlı problemlər mövcud deyildi. Amma Ermənistan bu prosesi kütləviləşdirməklə tədricən Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalamadan və Türkiyəyə qarşı əsassız iddialardan əl çəkmədən əlaqələrin genişlənməsinə çalışır".

Politoloq hesab edir ki, Türkiyə bu addıma getməyəcək: "İndiki halda Türkiyə üçün prinsipial olan bu üç istiqamətin yene də Ermənistan tərəfindən qəbul edilməsi üçün təkid ediləcək. Birincisi, saxta soyqırımla bağlı iddialardan əl çəkmək, ikincisi, Ermənistanın Türkiyəyə ərazi iddialarından imtina etməsi, üçüncüsü, Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin normallaşması. Bundan sonra da Türkiyənin Ermənistanla münasibətdə xarici siyasətinin prioritet istiqamətini məhz bu üç tələb təşkil edəcək".

Etibar SEYİDAĞA, "Yeni Müsavat"

“Ermənistan Rusiyaya qarşı Avropa İttifaqının (Aİ) sanksiyalarından yan keçməyə kömək edir. Bunu Rusiya-Ukrayna müharibəsi başlayandan bəri Aİ ölkələrindən Ermənistan məhsul ixracının kəskin artması sübut edir”.

Bu sözləri Beynəlxalq Maliyyə İnstitutunun (IIF) baş iqtisadçısı, “Goldman Sachs”ın keçmiş baş valyuta strateji və Beynəlxalq Valyuta Fondunun baş iqtisadçısı Robin Bruks “X” sosial şəbəkəsində yazıb: “Siz Avropa Birliyində nə baş verdiyini düşünməlisiniz. Putinin Ukrayna müdaxiləsi Avropa İttifaqının müdafiə etdiyi hər şey üçün böyük təhlükədir. Amma buna bənzər çoxlu misallar var: işğaldan sonra Aİ-nin Ermənistanı ixracı 200 faiz artıb. Bu mallar Rusiyaya gedib və Putinə kömək edir. Brüssel nə edir?”

R.Bruks yazdıqlarına Rusiyanın Ukraynaya hücumundan sonra Aİ-dən Ermənistanı ixracın 4-5 dəfə artdığını göstərən qrafik də əlavə edib...

Qeyd edək ki, Bruksun yazdığı tam realıqdır: 2022-ci ilin oktyabrından bu ilin avqustuna qədər Qərb mətbuatında vicdanı olan onlarla müəllif Ermənistanın Rusiyaya sanksiyalı malların çatdırılmasında əsas həlqələrdən biri olduğuna dair materiallar hazırlayıb. Bu materialların əksəriyyətində məhz Qərb ölkələrinin statistika orqanlarının rəsmi məlumatlarına istinadən Ermənistanın ABŞ başda olmaqla, sanksiya tətbiiq edən dövlətlərdən yüz milyonlarla dollarlıq sanksiyalı malları alaraq Rusiyaya satdığına dair faktlar yer alıb. Lakin indiyədək 2-3 Ermənistan qeydiyyatdan keçən, lakin Rusiya vətəndaşlarına məxsus olan şirkət sanksiyaya məruz qoyulub.

Ermənistanın Rusiyadan alıb sonra ixrac etdiyi brilyantların, digər qiymətli daşların dünya bazarına çıxarılmasında Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri mühüm rol oynayır. ABŞ BƏƏ məşəli çoxsaylı şirkətləri sanksiya siyahısına daxil edib. ABŞ Maliyyə Nazirliyi noyabrda BƏƏ-də qeydiyyatdan keçmiş 365 Days Freight Services FZCO, Alcotech International Trading, Alfa Logistics FZCO, ARX Financial Engineering Limited, Bliksem Computers and Requisites Trading Company MMC, Dream Lite Trading MMC, Dubai Sea Breeze, Flavic FZE, Globe Trekkers MMC, Hyperel FZCO, Kobolt Trading FZ LLC, Mobitronix MMC, SM Distribution Inc FZCO, Solinvest LTD (Əbu-Dabi), TCH Consultancy şirkətlərini qara siyahıya salıb. Onların əksəriyyəti Dubayda, ikisi - Solinvest LTD və TCH Consultancy Əbu-Dabidə, daha ikisi - Flavic FZE və Kobolt Trading FZ LLC müvafiq olaraq Şarja və Ras Əl-Xaymədə qeydiyyatdan keçib.

Rusiya brilyantlarının idxalını, ticarətini qadağan edən ABŞ bu məhsulların

İrəvana sanksiya əvəzinə siqal - Qərbin daha bir “ikili standartı”

Ermənistandan Rusiyaya sanksiyalı malların daşınmasında İran əsas rol oynayır; ABŞ və Avropa rəsmi İrəvanın RF ilə şübhəli ixrac əməliyyatlarına göz yumur - faktlar

kütləvi reixracına görə Ermənistanı hələ də ciddi bir təpki göstərməyib.

Bundan əlavə, noyabr ayında ABŞ Türkiyə məşəli 4 şirkəti, 2 fiziki şəxsi qara siyahıya salıb. Eyni zamanda Qazaxıstan təzyiqlər artırılır ki, sanksiyalı malların öz ərazisindən Rusiyaya reixracının qarşısını alsın. Noyabrın son günlərində Avropa İttifaqının sanksiyalar üzrə məsul şəxsi David O'Sullivan Mərkəzi Asiya ölkələrində olaraq, sanksiyalı malların Rusiyaya çatdırılması məsələsini müzakirə edib. Daha sonra onun Gürcüstan və Ermənistanı getməsi nəzərdə tutuldu. Hələlik Aİ müfəttişinin İrəvana çatıb-çatmadığı məlum deyil. Amma səfər baş tutarsa, bu, O'Sullivanin cari il ərzində Ermənistanı 3-cü səfəri olacaqdır. Maraqlıdır ki, Gürcüstan mətbuatında Aİ rəsmisinin Tiflisə səfəri barədə maraqlı versiya irəli sürülür. Gürcü ekspertlər bildirirlər ki, İrəvana təzyiq göstərmək istəməyən Qərb dövlətləri Gürcüstanı sıxır ki, ermənilərin Rusiyaya sanksiyalı malların öz ərazisi ilə daşınmasının qarşısını alsın. Halbuki Ermənistanından Rusiyaya sanksiyalı malların daşınmasında İran əsas rol oynayır: avqust ayında müstəqil mətbuata danışan erməni tacirlər qadağan olunmuş böyük malları Rusiyaya məhz İran üzərindən çatdırdıqlarını demişdilər.

Gürcüstanın Rusiya ilə əsas sərhəd-keçid məntəqəsi olan Yuxarı Larsın ötürücü gücü Ermənistandan daşımaları vaxtında reallaşdırmaq üçün yetərli deyil.

Aİ rəsmisi ABŞ və Böyük Britaniyadan olan memurlarla birlikdə Mərkəzi Asiya və Cənubi Qafqaza gedərkən ABŞ maliyyə nazirinin müavini Brayan Nelson Ankaraya yollanıb. Məqsəd eyndir: Rusiyanın hər bənzər sənayesində istifadə edə biləcəyi Qərb məhsullarının bu ölkəyə çatdırılmasının qarşısını almaq. Bu halda məntiqli bir sual yaranır: sənayesi tənəzzüldə olan bir ölkəyə yüz milyonlarla dollarlıq mikroçipləri, elektron avadanlıqları, nəqliyyat vasitələri və onlar üçün detalları satarkən onların hara gedəcəyini bilmək çoxmu çətin? Avropa və ABŞ müfəttişlərinin diqqətinə Ermənistanın 9 aylıq xarici ticarət statistikasını çatdırmağa ehtiyac var.

Axi İrəvan rəsmiləri Rusiyaya reixracdakı artımı özləri öz dilləri ilə deyirlər?! Ermənistanın maliyyə nazirinin müavini Vaan Sirunyan noyabrda parlamentdəki müzakirələr zamanı bildirib ki, bu ilin yanvar-sentyabrında Ermənistanından Rusiyaya ixrac illik ifadədə 80,6 faiz artıb və bu artımın 85 faizi məhz reixracın hesabına əldə olunub. Ermənistanın özündə istehsal olunan məhsulların ixrac artımında payı cəmi 4.4 faiz təşkil edib.

Rəqəmlərə nəzər yetirək, görürük ki, 9 ayda Ermənistanın Rusiya ilə qarşılıqlı ticarət dövriyyəsi 4,8 milyard dollar təşkil edib. Bu, illik ifadədə 47,7 faiz artım deməkdir. Ermənistan-Rusiya ticarətində bu ilin iyunundan bəri İrəvanın xeyrinə müsbət saldo yaranır və yanvar-sentyabrda bu göstərici 509,2 milyon dollara çatıb.

Ümumilikdə 9 ayda Ermənistan ABŞ (2 dəfə), BƏƏ (2,3 dəfə) və bir çox Aİ ölkələri ilə (2-2,2 dəfə) xarici ticarət dövriyyəsinə əhəmiyyətli dərəcədə artırır. BƏƏ və ABŞ Ermənistanla xarici ticarətin həcminə görə TOP-5-də yer alırlar. Statistik məlumatlara görə, Ermənistanla xarici ticarət dövriyyəsinə görə TOP-5-də Rusiya liderlik edir, Çin ikinci, BƏƏ üçüncü, ABŞ dördüncü, İran beşinci yeri yüksəlib. 6-cı və 7-ci mövqələrdə Almaniya və İtaliyadır.

BƏƏ Ermənistanla xarici ticarət dövriyyəsinə görə 3-cü mövqeyə yüksəlib - qarşılıqlı ticarət dövriyyəsinin həcmi illik 2,3 dəfə artmaqla 726,3 milyon dollar təşkil edib. Bu zaman Ermənistan BƏƏ-yə ixracın həcmi illik müqayisədə 2,4 dəfə artaraq 665,5 milyon dollara (2-ci yer), idxalın həcmi isə 56,6 faiz artaraq 60,8 milyon dollara çatıb.

ABŞ Ermənistanla xarici ticarət dövriyyəsinə görə 4-cü yerdə, idxalın həcminə görə 3-cü yerdədir. Yan-

var-sentyabrda qarşılıqlı ticarət dövriyyəsinin həcmi ixrac dinamikanın pisləşməsi, idxalın davamlı artımı hesabına illik 2 dəfə artımla 548,4 milyon dollara çatıb. Bu zaman İrəvanın ABŞ-a ixracı 40 faizə qədər azalmaqla 35,3 milyon dollar olub, ABŞ-dan idxal isə 2,3 dəfə artaraq 513,1 milyon dollara çatıb.

Doqquz ayda Ermənistanın ABŞ, İran, Almaniya, Niderland və digər ölkələrə ixracında kəskin azalma diqqəti cəlb edir. Bu, təbii bir proses olmaqla, ölkə iqtisadiyyatının əsas sektorlarında, xüsusilə sənaye istehsalındakı geriləmə ilə bağlıdır. İxrac yalnız o ölkələr üzrə artıb ki, Rusiyadan reixrac var. Belə ölkələrdən biri BƏƏ-dir.

Ermənistanla xarici ticarətdə ilk beş lider arasında üç ölkə mənfəi saldoya, Rusiya və BƏƏ isə kimi müsbət saldoya malikdir. Belə ki, Ermənistanla Çin arasında xarici ticarətin mənfəi saldosu 37,7 faiz artaraq 921,9 milyon dollara, ABŞ-la 3 dəfə artaraq 477,8 milyon dollara, İranla 9 faiz artaraq 356,3 milyon dollara çatıb.

Ümumilikdə, 2023-cü ilin yanvar-sentyabr aylarında Ermənistanın xarici ticarət dövriyyəsi ixrac 45,8 faiz artaraq 13,6 milyard dollar təşkil edib. O cümlədən idxal 46,4 faiz artmaqla 8,5 milyard dollar, ixrac isə 44,8 faiz artmaqla 5,1 milyard dollar təşkil edib.

Avropa İttifaqına gəlincə, Ermənistanın birlik ölkələri ilə xarici ticarət dövriyyəsi artmaqda davam edir. Aİ ölkələrindən Almaniya, Avstriya, Danimarka, Polşa, Fransa, İtaliya və Kiprdən idxal ixracdan daha çox artıb. Qalan ölkələrlə həm ixracda, həm idxalda artım qeydə alınıb.

İrəvanın açıqladığı rəsmi statistikadan o da aydın olur ki, Ermənistanın idxal-ixracında üstünlük eyni mal qruplarında: “maşın və mexanizmlər, avadanlıqlar”, “yerüstü, hava və su nəqliyyatı vasitələri”, “qiymətli və yarımqiymətli daşlar, qiymətli metallar və onlardan hazırlanan məmulatlar”. Hansı ki, bunların heç birinin Ermənistanda istehsalı inkişaf etməyib, Rusiyanın Ukraynaya hücumundan əvvəl belə məhsulların İrəvanın ixracında payı çox cüzi olub.

Onu da bildirik ki, son 2 ayda Ermənistanla Rusiya arasında münasibətlərin gərginləşməsinə bəzi ekspertlər diqqətənsanksiyalı malların reixracından yayındırılması üçün qurulan oyun kimi dəyərləndirirlər. Lakin iqtisadi göstəricilər, real mənzərə bu ehtimalın realıq payının çox cüzi olduğunu göstərir. Rusiya İrəvanın özünə qarşı demarşlarına iqtisadi nəqlərlə cavab verməyə başlayıb: ilk olaraq Ermənistan konyak məhsullarının Rusiyaya ixracı kəskin şəkildə məhdudlaşdırılıb. Noyabrın üçüncü ongünlüyündən isə Ermənistandan kənd təsərrüfatı məhsullarının da idxalına qeyri-rəsmi qadağa tətbiq olunur. Yuxarı Lars keçid məntəqəsindən yalnız Rusiyaya lazımlı mallar buraxılır, kənd təsərrüfatı məhsullarını daşıyan yük maşınları isə fitosanitar təhlükə aşkarlanması bəhanəsi ilə geri qaytarılır. Ermənistan buna cavab olaraq sanksiyalı malların Rusiyaya reixracını dayandıra bilirmi? Bu, kifayət qədər riskli addım olar: bu ilin 9 ayındakı 9,2 faizlik iqtisadi artımın 80 faizdən çoxu ticarət və xidmət sektorunun hesabına əldə olunub. Rusiyaya reixracın dayandırılması Ermənistan iqtisadiyyatında kollaps yarada bilər. Buna görə də İrəvanın Qərbdən ciddi maliyyə dəstəyi təminatı almadan buna gedəcəyi real görünmür...

□ **Dünya SAKIT, “Yeni Müsavat”**

Metyu Brayza

Təxminən ilyarımılıq fasilədən sonra ABŞ-ın Azərbaycana yeni təyin olunan səfiri, nəhayət, dekabrın 2-də Bakıda varid oldu. Bu, Mark Libbi. “Azərbaycana təyin olunmuş səfir Mark Libbi, xoş gəlmisiniz! Biz ABŞ-Azərbaycan münasibətlərini inkişaf etdirmək, regionda davamlı və uzunmüddətli sülhə doğru çalışmaq üçün işə başlamağı səbirsizliklə gözləyirik” - deyərək səfirlik bəyan edib.

Sirr deyil ki, Amerikanın Azərbaycana hər səfir təyinatı bir qayda olaraq qəliz, yorucu prosesə çevrilir. Səbəb də budur ki, ABŞ-dakı türkə nifrəti bitməyən erməni lobbisi Azərbaycana göndərilən səfirin ermənipərəst olmasına xüsusi önəm verir. Məsələn, 2011-ci ildə ölkəmizə yeni təyin olunmuş səfir Metyu Brayzanın da başına eyni oyun gətirilmişdi. Brayza 2007-ci ildə əslən Türkiyədən olan Cənubi Qafqaz bölgəsi üzrə tanınmış amerikalı tədqiqatçı Zeyno Baranla evli idi. Bu da erməni lobbisini özündən çıxarmışdı. Nəticədə Brayza Bakıda cəmi 1 il səfir işləyə bildi. Erməni lobbisi imkan vermədi. Mark Libbi də erməni lobbisindən uzaq şəxsdir. O səbəbə erməni lobbisi onun namizədliliyinə o qədər də xoş baxmayıb. Təsədüfi deyil ki, səfirin namizədliyi irəli sürüldükdən dərhal sonra ona qarşı qarayaxma kampaniyası məhz erməni lobbisinin fəaliyyəti nəticəsində geniş vüsət almış oldu. Hətta o, seksual zorakılıqda ittiham edildi. Bəs Libbi gerçəkdenmi Brayzanın aqibətini yaşaya bilər?

Siyasi ekspert Əziz Əlibəylinin “Yeni Müsavat”-a bildirdiyinə görə, Mark Libbi təcrübəli diplomatdır. Onun fikrincə, ABŞ-Azərbaycan münasibətlərinin bu dövrdə səfir təyin olunması uğur

ABŞ-ın Bakıdakı yeni səfiri Brayzanın taleyini yaşayacaq? - rəy

Erməni lobbisi xanımı türk olan Metyunun Azərbaycanda işləməsinə bir ildən çox imkan verməmişdi; ekspertə görə, Libbi də Brayzanın aqibətini yaşamağa yaxındır, sadəcə...

göstəricisidir. Ə.Əlibəyli son vaxtlar pozitiv mesajlar da verildiyini düşünür. Lakin ekspert hesab edir ki, seçkilərin gedişatında Libbinin səfir taleyi haqda fikir söyləmək mümkün olacaq: “Amerikada seçki marafonu Libbini onlara unutturdu da bilər. Baxmayaraq ki, qərarvericilər seçkinin kulminasiya nöqtəsində bütün resursları səfərbər edirlər və bu vəziyyətdə Libbi qurban da gedə bilər. Ona görə də Avropa İttifaqında parlament, Birləşmiş Ştatlarda isə prezident seçkiləri Azərbaycanla münasibətlərdə sınaq dövrü olacaq. Bu baxımdan Brayzanın aqibətini yaşamayacaq demək də çətindir. Bu da seçkinin gedişatından asılı olacaq. Yeni bu kontekstdə baxanda Libbi Brayzanın aqibətini yaşamağa yaxındır. Hər halda, erməni lobbisi seçkidə

Mark Libbi

bu detallardan istifadə edəcək”.

Libbi 25 may 2022-ci ildə Azərbaycana səfir vəzifəsinə namizəd kimi göstərilib. Lakin uzun müddət onun namizədliyi təsdiqlənməyib. Prezident Bayden cari ilin yanvarında da Libbinin namizədliyini irəli sürmüşdü. O, Konqresin son sessiyasında təsdiq olunmayan təx-

minən 175 namizəd arasından Ağ Ev tərəfindən yenidən təqdim edilən 85 namizəddən biri olub.

Mark Libbi Vaşinqtondakı Milli Müharibə Kollecinə Dövlət Departamenti fakültəsinin müşaviri vəzifəsində işləyib. Libbi ABŞ-ın Avropa İttifaqındakı səfirinin müavini, həmçinin siyasi məsləhətçi olduğu Varşava, Nikosiya və

Bağdaddakı diplomatik nümayəndəliklərdə çalışıb. Vaşinqtonda Libbi Dövlət Departamentinin Əməliyyatlar Mərkəzinin Böhranların İdarə Edilməsi üzrə direktor müavini, Mərkəzi Avropa Ofisinin direktor müavini, Cənubi Avropa Ofisinin direktoru vəzifələrində çalışıb.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Etiraf edək ki, Türkiyə qardaş ölkə, İsrail isə yaxın dost olmasaydı biz bu detala toxunmazdıq, çünki məsələ yetərincə mübahisəlidir - ərəblərin də dediklərində haqlı məqamlar var, yəhudilərin də.

Hüseyinbala SƏLİMOV

yatının özü ilə HƏMAS arasında, ərəb ölkələri ilə HƏMAS arasında çox dərin ziddiyyətlər vardır. Hazırda bil-mirik, vəziyyət nə yerdədir, amma İsrailə münasibətinin əvvəlində ərəb dövlətlərinin çoxu HƏMAS-a dəstək vermirdi. Qeyd edək ki, münasibətdən bir az əvvəl İsrailə bir sıra ərəb dövlətləri arasında hiss olunacaq yaxınlaşma müşahidə olunurdu. Hətta Tehranın adından belə xəbərlər yayıldı ki, guya İran rəsmiləri HƏMAS liderlərinə deyiblər ki, siz müharibəni bizimlə razılaşdırmağa başlayınız, ona görə də bizim sizin tərəfinizdə İsrailə müharibə aparmaq fikrimiz yoxdur. Sözsüz ki, bu xəbərin nə qədər doğru olub-olmaması ciddi mübahisə predmetidir, çünki əksər siyasi təhlilçilərin rəyi belədir ki, Tehran HƏMAS-a dəstək verməkdə

Üstəlik, bu son günlərdə bir daha “Mən heç vaxt HƏMAS-ı terrorçu təşkilat kimi tanımayacam!” deyən Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan da dünyada tək deyil, heç də hamı HƏMAS-ı terrorçu təşkilat kimi tanımayıb - onu bu biçimdə və ya məzmununda tanıyanlar da var, tanımayanlar da.

Hətta tanımayanların arasında belə bəzi böyük Qərb dövlətləri də var. Amma bu da bir məlum faktdır ki, hətta Fələstin Muxtariy-

Türkiyə ilə İsrailin münasibətlərinin yenidən gərginləşməsinə ehtiyac varmı?..

davam edir, özü də tək cəsiyəsi və diplomatik dəstək yox...

Zənnimizcə, bütün biz ziddiyyətli məqamlara iki mühüm məqam son qoya bilərdi. Birincisi, HƏMAS-ın siyasi və hərbi qanadı var. Səhv etmiriksə, hazırda İsrailə qarşı müharibəni aparan onun məhz hərbi qanadıdır. İkincisi, HƏMAS ötən əsrin səksəninci illərində yaranıb, amma çox qısa müddətə baxmayaraq o, İsrail-Fələstin münasibətində ciddi bir iz qoya bilib - hamı bu fikirdədir ki, Kemp-Devid razılaşmaları məhz onların təqsiri ucbatından baş tutmadı. Hazırda da müharibəni başlayan məhz HƏMAS oldu. Hamı etiraf edir ki, əv-

vəlki müharibələrin heç birində İsrailin mülki əhali arasında bu qədər itkiləri olmamışdı. HƏMAS kimi təşkilatlar daha çox mülki əhali arasında itkilər yaratmağa çalışırlar ki, sosial panika yarasın. Daha sonra isə öz mülki insanlarını qabağa verirlər ki, baxın, İsrail dinc insanları qırı! Müharibə başlayandan İsrail Fələstin Muxtariyyətinə, səhv etmiriksə, bir cərməmi belə atmayıbdır və bu o deməkdir ki, Təl-Əvivin müharibəsi Fələstinə qarşı yox, HƏMAS-a qarşıdır...

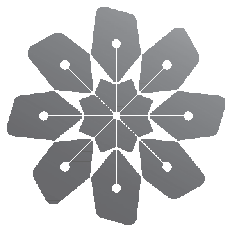
O ki qaldı Türkiyə ilə İsrailin münasibətlərinə, siyasi müstəvidə gərginliyə baxmayaraq, siyasi müşahidəçilər bizi inandırmağa çalışırlar ki, iki ölkə arasında iqtisadi əla-

qələr ən yüksək səviyyədədir. Nə demək olar? Necə deyərlər, kaş, həqiqətdən də belə olsun.

Bircə onu demək istəyirik ki, birincisi, ərəblərin özündən çox ərəb olmaq lazım deyil - bəli, mülki insanların tələf olmasına etiraz etmək olar və lazımdır da, amma unutmamaq lazımdır deyil ki, bütün bunların təqsiri HƏMAS-ın üstündədir. Türkiyənin proseslərə münasibətinin formalaşması üçün indikator rolunu ərəb dövlətlərinin davranışı oynamalıdır - onların çoxu ABŞ-la normal münasibətlər saxlayır, hətta bir az əvvəldə qeyd etdiyimiz kimi, İsrailə yaxınlaşmağa cəhd edirlər, çünki yaşı az qala bir əsrə yaxınlaşan münasibətlər onları da yorubdur.

İkincisi, bölgədə lider olmaq uğrunda ciddi çekişmə gedir və ərəblərin heç də hamısı Türkiyənin liderliyini qəbul etmirlər, çünki orada da pan-ərəbizm deyilən ideologiya vardır.

Üçüncüsü, NATO-nun son sammitində prezident Ərdoğan bildirdi ki, Avropa İttifaqına üzv olmaq onlar üçün aktual prioritet olaraq qalır. Gəl, burada bir detal var: Avropa İttifaqı HƏMAS-ı terrorçu təşkilat kimi tanıyıbdır. Türkiyənin Al ilə planları ciddiirsə, gerek, onun apardığı siyasi və diplomatik proseslərə imkan daxilində dəstək versin, necə ki, Al bu dəstəyi hətta Ukrayna və Gürcüstan kimi gənc dövlətlərdən tələb edir...

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə 44 günlük "Vətən Müharibəsi"ndə qazanılmış tarixi qələbə, Ermənistan tərəfindən törədilmiş sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, habelə müharibə cinayətləri ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması

Dekabrın 1-i Laçın şəhərinin azad edilməsinin üç il tamam oldu. Bu şəhərin işğalçılardan təmizlənməsi və qanunsuz məskunlaşan Livan, Suriya ermənilərinin çıxarılması həm də "Laçın dəhlizi" anlayışı baxımdan strateji əhəmiyyət kəsb edirdi. 2020-ci ildə əldə olunan razılaşmaya əsasən, Laçının içindən keçən dəhlizə alternativ olaraq yol çəkilməli və Qarabağ ermənilərinin Ermənistanı gediş-gəlişi təmin olunmalı idi.

Azərbaycan götürdüğü öhdəliyi yerinə yetirdi, Laçın şəhərindən daha dəhliz keçmirdi deyə yeni yol istifadə verildi. Üstəlik, üç il ərzində tikintisi nəzərdə tutulan yol daha tez hazır oldu. Bununla da yeni yola Rusiya sülhməramlıları kontrol edərək ermənilərin gediş-gəlişi təmin edildi. Amma Laçın şəhərindən yan keçən həmin koridor separatçıların silah-sursat daşımaq, qanunsuz səfərlər üçün oyladığına çevrilmişdi. Bakının dəfələrlə xəbərdarlığına məhəl qoymayan erməni xunta rejimi öz əməllərini davam etdirir, rus hərbiçiləri də buna şərait yaradırdı. Eyni zamanda hazırda həbsdə olan Ruben Vardanyanın bu yolla Qarabağa gəlməsi, yuxarı ərəzilərdə mis-molibden, qızıl mədənlərinin istismarında iştirak etməsi vəziyyəti daha da gərginləşdirdi.

Azərbaycan Laçın şəhərini azad etdiyi üçün Ermənistanla Qarabağı birləşdirən yeni yolu ona görə tikməmişdi ki, separatçılar silah daşısan, Vardanyan bölgəyə yer

ləşib sərvətləri talan etsin. Ona görə də Laçın yolunda ekofəallar ötən il dekabrın 12-də aksiyalara başladı. Təxminən 4 ay davam edən aksiyaların yekununda QHT rəsmiləri ilə görüşən dövlət nümayəndələri xahiş etdilər ki, etirazlar dayandırılın, Azərbaycan yola nəzarət üçün post qurur. Bu da aksiyaların hədəflərindən birinə çatması idi. Beləliklə, bu ilin aprel ayında Laçın yolunda təkə rus hərbiçiləri yox, Azərbaycan sərhəddçiləri də nəzarət-buraxılış məntəqəsi yaradaraq yola nəzarəti təmin etdi. Bundan sonra ermənilər kampaniya başladı, guya Laçın yolu bağlanıb, Qarabağ erməniləri blokada dadır, ac-susuz vəziyyətdə qalıblar... Bu humanitar böhran şousu məqsədli bir kampaniya idi. Bakı isə tələblərini irəli sürdü: əvvəlcə, yüklər Ağdam-Xankəndi yolu ilə daşınacaq, bir sutka sonra Laçın yolu açılacaq. Amma silah, mina və digər qanunsuz daşımalar mümkün deyil. Buna da qarşı çıxan erməni-

Qarabağ

ÜSAVAT
N 218 (8354) 5 dekabr 2023

2023 də Vətən müharibəsi ili oldu - daha Laçın var, dəhliz yox...

Ötən ilin dekabrında Laçın yolunda başlayan etirazlar bütün Qarabağın azadlığı ilə yekunlaşdı

lər gec-tez razılaşdılar. Nəticədə Laçın dəhlizi anlayışı əhəmiyyətini itirdi.

Təbii ki, separatçılar, Vardanyan kimi idiot və odioz qüvvələr Azərbaycana qarşı təhdidləri davam etdirdilər, dövləti hədələdilər, mərkəzi hakimiyyətə qarşı dinc erməni əhalisini silahlanmağa çağır-dılar. Bu proseslərin finalı isə apreldə qurulan Laçın postu və sentyabrda bir sutkalıq antiterror tədbiri ilə yekunlaşdı, Azərbaycan Xankəndi və ətrafda ki boz zonanı qanunsuz silahlı birləşmələrdən təmizlədi, onların ideoloqlarını, liderlərini həbs edərək Bakıya gətirdi. Ona görə də dekabrın

1-də Laçın şəhərinin azad olunmasından sonra çoxuna elə gəlirdi ki, yeni yoldan ermənilər hər zaman belə qanunsuz məqsədlər üçün istifadə edəcək. Həmçinin bəziləri düşünürdü ki, Laçın dəhlizinə nəzarət edə bilmərik və ruslar burada əbədidir. İndi isə nə dəhliz var, nə separatçılar, nə o ərəzilərdən silah daşınır. Ümumiyyətlə, bölgədə az sayda erməni qalıb və onlar da Ermənistanı getmirlər. Bu da müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi altında şanlı Ordumuzun qazandığı tarixi zəfərdir. O zaman sual yaranır ki, Qarabağla Ermənistanı birləşdirən Laçın NBM bundan

sonra necə istifadə ediləcək? İki ölkə arasında diplomatik əlaqələr, gediş-gəliş, pasport yoxlanışı yoxdursa, bu postun hazırkı funksiyası nədən ibarət olacaq? Gələcəkdə sülh sənədi olarsa, postun fəaliyyəti aktiv ola bilərmi?

Siyasi şərhçi Ramiyə Məmmədova deyir ki, əgər Qarabağ erməniləri bölgəyə qayıdarsa, o halda onların Ermənistanı gediş-gəlişi bu postdan olacaq. Təhlilçi hesab edir ki, bu da qeyri-müəyyən məsələdir: "Çünki onlar qayıdırsa, Azərbaycan pasportunu daşımalıdırlar və bizim vətəndaşımız olacaqlar. O zaman isə Ermə-

nistanı səfər edə bilməzlər. Hazırda diplomatik əlaqələr yoxdur. Bunun üçün sülh müqaviləsi imzalanmalıdır, hər iki ölkədə səfirliklər açılmalıdır. Bu da zaman tələb edən məsələdir. İkincisi, ermənilərin Qarabağa qayıdışı real görünür. İnanmıram ki, onlar Xankəndinə, Ağdərəyə gəlmək istəsinlər. Bu mənada Laçın nəzarət-buraxılış məntəqəsindən keçid hələ ki olmayacaq. Azərbaycan Ermənistanla sərhədlərini hər zaman möhkəm saxlamalı, qoruma, təhlükəsizliyi təmin etməlidir. İndiki dövrdə aktual məsələ sülh danışıqlarıdır".

Ekspertin fikrincə, Laçın dəhlizi deyilən ərəzi strateji əhəmiyyətə malik idi: "Bu yola nəzarət tarixi hadisə oldu. Çünki birinci savaşda torpaqların işğal edilməsində Laçın dəhlizinin blokada alınması böyük rol oynamışdı. Azərbaycan Ordusu ikinci müharibədə düşməni məhv edərək Laçın şəhərini geri aldı. Bu ərəzilər döyüşsüz azad edildi. Əgər Paşinyan kapitulyasiya etməsəydi, yenə də biz Laçını azad edəcəkdik, sadəcə, şəhidlərimiz olacaqdı. Ona görə bu da böyük nəticədir. Hazırda Laçın şəhərinə, Zabux və Sus qəsəbələrinə qayıdış başlanıb, laçınlılar öz torpaqlarında yaşayırlar. Bu zəfərdə müzəffər Ali Baş Komandan və rəşadətli Ordumuz tarix yazıb. Bu gün də insana yuxu kimi gəlir ki, biz Laçına qayıtmışıq, biz Xankəndinə qayıtmağa hazırlıq görürük, biz Xocalıda yaşayacağıq... Ona görə də 2023-cü il 2020-ci il kimi tarixi bir dövr oldu. Hər iki il Vətən müharibəsi ili adlandırmaq lazımdır".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Emil SALAMOĞLU

Meksika səfəri: "Viza verilməsi prosedurunun sadələşdirilməsi üçün danışıqlar aparılır"

Viza verilməsi prosesinin sadələşdirilməsi istiqamətində uğurlu işlər davam edir. APA xəbər verir ki, bunu Meksika Birləşmiş Ştatlarının ölkəmizdəki fəvqəladə və səlahiyyətli səfəri xanım Mariya Viktoriya Romero Kabalyero Bakıda keçirdiyi mətbuat konfransında jurnalistlərin suallarını cavablandıraraq zaman bildirib.

Diplomat qeyd edib ki, Azərbaycan meksikalı turistlər üçün çox maraqlı ölkədir: "Meksikalı turistləri Azərbaycana cəlb edən tədbirlərdən biri məhz "Formula-1" yarışlarıdır. Bundan əlavə, Azərbaycanın gəzməli yerlərinə və tarixi abidələrinə müxtəlif səfərlər təşkil edilir. Bu səfərlər də meksikalı turistlər tərəfindən böyük maraqla qarşılanır. Azərbaycan turistlərinin Meksikaya səfərlərinin təşkil edilməsi və bu səfərlərin sayının artırılması üçün həyata keçirilən işlərə daim böyük diqqət ayrılır".

Səfir əlavə edib ki, hansısa şəxslərin viza məsələ-

sində müəyyən çətinliklər yaranırsa, bu, fərdi xarakter daşıyır, kütləvi deyil: "Bir məsələni diqqətə çatdırım ki, viza hər hansı üstünlük demək deyil. Bu, ölkəyə səfərə verilən icazədir və bir neçə qurum tərəfindən qərarlar qəbul edilir. Bu səbəbdən də bəzi meyarlar nəzərə alınır. Viza verilməsi prosedurunun sadələşdirilməsi üçün danışıqlar aparılır.

Statistikaya nəzər salsaq görürük ki, il ərzində təxminən 600 meksikalı turist Azərbaycana səfər edir və əlbəttə ki, bu rəqəmlər artırılmalıdır. Həmin istiqamətdə görülən işlər uğurla davam etdirilir".

Draqana Koiç: "Azərbaycan minadan zərərçəkənlərlə bağlı böyük işlər görür"

"Azərbaycan minadan zərər çəkmiş şəxslərlə bağlı böyük işlər görür və bu, çox təqdirəlayiqdir". APA xəbər verir ki, bunu Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinin Azərbaycan Respublikasındakı nümayəndəliyinin başçısı Draqana Koiç "Azərbaycanda əlilliyi olan şəxslərin və mina qurbanlarının müdafiəsi" mövzusunda keçirilən dəyirmi masada çıxışı zamanı deyib.

O qeyd edib ki, minadan zərər çəkmiş şəxslər iş qabiliyyəti olan yaşda belə faciə ilə qarşılaşdıqdan sonra nə edəceklerini bilmirlər:

"İnsanların bizimlə bölüşdükleri problem odur ki, onlar hara müraciət edəcəklərini bilmirlər. Mən mülki şəxslərdən danışım, onlar bizə yanaşır və yardım üçün müraciət edirlər. Onlar hansı imtiyazlarının olacağını və hansı prosedurlardan keçməli olduqlarını bilmirlər. Ona görə də bu məsələlərlə məşğul olan bir qrup olmalıdır. Bununla bağlı sayt və ya qaynar xətt yaradıla bilər. Ola bilər ki, nazirlikdə qaynar xətt var, onlar buna zəng edərək məlumat ala bilərlər. Bunlar həmin zərərçəkənlərin diqqətinə çatdırılmalıdır".

İntellektual standartlar

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

"Balığın derisi, toyuğun gerisi" (Azərbaycan ata sözü)

İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidmətinin tabeliyindəki Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu (AZSTAND) beynəlxalq standart əsasında AZS ISO/IEC 22989:2023 "İnformasiya texnologiyaları - Süni intellekt - Süni intellektə dair anlayışlar və terminologiya" yeni dövlət standartını qəbul edib (APA-ekonomiks).

Bu xəbəri oxuyanda çox xoşhal oldum. Vətənimiz hər baxımdan inkişaf edir. Fikir verin, əvvəla bir nazirlik var, sonra onun yanında xidmət var, xidmətin tabeliyində də institut var. Mükəmməl subordinasiyadır. Əsl süni intellektin çözücəyi iyerarxik sistemdir. Nağıl kimidir: divarda qəfəs var, qəfəsdə göyərçin, göyərçinin qarnında yumurta, yumurtanın içində divin canı və sairə...

Hərçənd, ola bilsin robotun təpəsindən tüstü çıxsın. Təcrübə var: keçənlərdə Sofiya adında bir robot yaradılışının yanlışını yapıb ölkəmizə rəsmi səfərə gəlmişdi, ona burda toy çaldırıb, Vağzalı sədaları altında gəlin köçürdük. Başqa robotlarımız da milli rəqsləri bilir, xınayaxdı və ciyər axşamı mərasimlərinə qatılırlar. Süni intellekt sahəsində inhisarlara yol vermirik. Prinsipcə, guya bizdə hansı sahədə inhisar var? İstəyirsən jurnalist ol, istəyirsən meşəbəyi; istəyirsən ölkəyə 40 min dollar gətir, istəyirsən ölkədən 140 milyon dollar çıxart - hamını tutub basırıq. Biz hamıya eyni gözlə baxırıq. Bu, Səhiyyə Nazirliyi yanında TƏBİB xidmətinin Göz İnstitutunun standartında açıq göstərilibdir.

Vallah, mən ömrüm boyu belə şəffaflıq görməmişəm. Dünən Ali Məhkəmədə nəse iclas olmuşdu, ordan reportaj gördüm! Vaxt var idi jurnalistləri adi Səbəylə məhkəməsinə buraxmırdılar. İndi isə Ali Məhkəməyə giririk. Bu şəraiti yaratdığı üçün sədr İnam müəllimə öz adımdan təşəkkürümü bildirirəm. İnşallah, AM-də şəffaflıq davamlı olar.

Yuxarıda inkişaf haqda bəhs etdim, bugünlərdə onun bariz nümunəsini bədnam qonşularımıza nisbətə müşahidə elədim. Ermənistan hansısa şirkətin (deyəsen İlon Maskın idarəsinin) raketinə öz peykini qoşub kosmosa fırlatmışdı. Ermənilər şadlıqdan dombalaq aşırıdılar, deyirdilər ilk peykimiz "Hayasat" mübarək olsun, azərbaycanlılar paxılıqdan çatlasın və sairə. Yazıqların xəbəri yoxdur ki, bəlkə 10 ildən çoxdur bizim peyqlərimiz kosmosda şırım açır. Yanılmıramsa, indiyəcən azı 5 dəne "Azərsat" peyki uçurtmuşuq. Kosmik planlarımız çox genişdir, məsələn, pandemiya qabaq belə plan var idi ki, Səyavuş müəllimi raketə mindirib Marsa uçurdacaqdıq. Ancaq nahaq yerə Ramiz Mehdiyevin karantin toyu qanunsuz sərbəst top-laşma aksiyasına qatıldı, astronaut heyətindən çıxarıldı.

Hətta arada peykimizin biri itmişdi, vecimizə olmadı. O qədər çoxdur, yeni. (İndi ağılıma gəldi, bəlkə bu "Hayasat"ı hayasızlıqla oğurlayıb, öz adlarına çıxırırlar, əslə elə bizim həmin itkin "Azərsat"dır? Oğruluqda yaxşıdırlar. Düzdür, biz də oğruluqda pis deyilik, sadəcə, biz özümüz özümüzdən əksidiririk, ermənilər isə bizdən).

Sözümün canı odur ki, həm təbii, həm süni intellekt standartlarımızın yaradılması vacib hərəkətdir. Bəlkə çox vətəndaşımız bilmir, ölkəmizdə hər şeyin standartı var və bu şəraiti yaratdığı üçün rəhbərliyə minnətdarlığımızı çatdırırıq. Məsələn, təzə keşnişi göyerti satan nənədən alıb evə gətirirsən, heç xəbərin yoxdur ki, standartlaşdırma idarəmizdə həmin keşniş dəsti "AZS 171-2005" nömrəsi altında rəsmən qeydə alınmışdır. Orada keşnişin uzunluğu, neçə bitki bir qomda bağlanmalıdır, kökündə palçıq nə miqdar, yarpağında C vitamini neçə milligram olmalıdır, keşnişi bağlayan kasıblara parnikdə hər 1000 dəst üçün neçə qəpik verilməlidir, keşnişi söyüd budağı, yoxsa sapla bağlamalıyıq və sairə - hamısı nəzərə alınır.

Sonda mənə çoxdan maraqlandıran bir elmi sualla alimlərimizə müraciət etmək istəyirəm: süni intellekti, robotu kərə yağı əvəzinə palma yağıyla, yaxud marqarinlə yağlasaq, bu, standartda nə dərəcədə uyğundur?

"Baxış bucağı"

Az sonra ermənilərin Qarabağdan kö-nüllü çıxıb getmələrinin yüz günü tamam olacaq. Bir çoxları hesab edir ki, ötən müddət ərzində Azərbaycan dövləti kifayət qədər gözlədi, möhlət verdi. Amma ermənilər qanunlarımız və bayrağımız altında yaşamaq istəməzlər, yenə də hansısa şərtlər səsləndirirlər ki, bunlar da qəbul olunmazdır. BAXCP sədri, deputat Qüdrət Həsənquliyev "Yeni Müsavat"a geniş müsahibəsində əvvəlcə bu məsələ ilə bağlı sualımızı cavablandırdı.

- Qüdrət bəy, sizə elə gəlmirmi ki, artıq Qarabağdan getmiş ermənilərlə bağlı bu qeyri-müəyyənliyə son verməyin vaxtıdır? Ümumiyyətlə, siz qarşıdakı günlərdə bu məsələ ilə əlaqədar hansı addımların atılmasının tərəfdarısınız və gözləntiləriniz nədir?

- Hesab edirəm, hökumət müəyyən qərarlar verməkdə gecikir. Sentyabrın 20-sində qondarma qurum özünü buraxdığını elan etdi. Ayın 26-da artıq qaçqın və məcburi köçkünlərlə iş üzrə komitənin sədri Rövşən Rzayev Xankəndidən olan məcburi köçkünlərlə görüş keçirdi. Onda ümid yaranmışdı ki, bu insanlar tezliklə öz evlərinə qayıdacaqlar. Köçkünlərin hər biri öz evini tanıyır. Hətta işğal dövründə orda erməni qanunsuz məskunlaşıbsa belə, bu insanlar niyə öz evlərinə qayıtmamalıdır? İlk növbədə onlar, həmçinin Xocalıdan olanlar evlərinə qayıtmalı idilər. Bu məsələnin yubanması bizə beynəlxalq təzyiqləri də artırır. Müəyyən mənada revanşist qüvvələrə, ermənipərəst Qərb dairələrinə stimül və ümid verir ki, Azərbaycana təzyiq edib, erməniləri beynəlxalq təminat altında ora qaytarmaq olar. Bundan başqa, bizim Qərbi Azərbaycandan olan qaçqınlar da Qarabağdakı yaşayış məntəqələrinə yerləşdirilməlidir, Xankəndi daxil olmaqla. Xankəndidə boş evlər var, Hadrut üç ildir bomboş qalıb, hökumət məskunlaşmaya getmir, çətin vəziyyətdə yaşayan qaçqın və məcburi köçkünləri həmin yaşayış məntəqələrinə köçürür. Biz o qədər haqsızlıqlarla üz-üzə gəlmişik ki, görünür, müəyyən narahatlıq var və hökumət qərar verə bilmir. Ən azından qərbi azərbaycanlılar orada yerləşdirilməlidir. Sonra da Ermənistan deyilməlidir ki, siz Qərbi Azərbaycandan olan qaçqınların evlərini boşaldın, onları geri qaytarn, biz də Qarabağdakı ermənilərin yaşamış olduğu evləri boşaldaq, qayıtmaq istəsələr gəlsinlər. Azərbaycan çox prinsipial mövqeyə ortaya qoymalı, bu barədə beynəlxalq birlik qarşısında açıq danışmalıdır.

- Bəs Zəngəzurla bağlı fikriniz necədir?

- Söhbət yolun açılmasından gedir. Türkiyə və Azərbaycan birgə bəyanatla çıxış etməli, ermənilərə və onların havadarlarına deyilməlidir ki, Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə Türkiyə və Naxçıvana maneəsiz gediş-gəliş təmin olunmasa, Ermənistanla nə sərhədlər, nə də kommunikasiya xətləri açılmayacaq. Ermənistanın işğalı altında qalan 8 kəndin qaytarılması üçün isə Ermənistan qarşısında vaxt qoyulmalıdır. Zəngəzurun qaytarılması müzakirə mövzusu deyil. Beynəlxalq birlik Zəngəzuru Ermənistanın ərazisi kimi tanıyır. Vaxtilə Nərimanov həmin torpaqları Ermənistanla bağışlayıb. Daha doğrusu, onu buna məcbur ediblər. Amma sərhəddə erməni təxribatı olarsa, ora qoşun yeridilməli, sonra isə 10 noyabr 2020-ci il sazişinə əsasən, Naxçıvana yolun açılması şərtlə Rusiyanın nəzarətinə verilməlidir.

- Söz vaxtına çəkər, Zəngəzurun Azərbaycandan qaytarılması 103 il əvvəl, dekabrın ilk günlərində baş verib...

- Bəli. Çox təəssüf ki... Ondan əvvəl də İrəvanı güzəştə getmişdik. Ümumiyyətlə, Ermənistan dövləti Azərbaycan torpaqlarında yaradılıb. Qarabağ da bizim torpaqdır, Ermənistan ərazi-

"Mən azərbaycanlıların yenidən Ermənistanla, ermənilərin Azərbaycana qayıtmasını məqbul saymıram"

Qüdrət Həsənquliyev: "ABŞ bütün dostlarını, müttəfiqlərini həmişə yarıyolda qoyub"

- Onsuz da azərbaycanlıların evləri 30 il ərzində ermənilər tərəfindən məskunlaşdırılıb, bir çox evlər də dağıdılıb. İndiki halda lazımdır ki, hökumətimiz qətiyyətli qərar qəbul eləsin. Biz hökuməti buna çağırıq.

- Bəs Zəngəzurla bağlı fikriniz necədir?

- Söhbət yolun açılmasından gedir. Türkiyə və Azərbaycan birgə bəyanatla çıxış etməli, ermənilərə və onların havadarlarına deyilməlidir ki, Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə Türkiyə və Naxçıvana maneəsiz gediş-gəliş təmin olunmasa, Ermənistanla nə sərhədlər, nə də kommunikasiya xətləri açılmayacaq. Ermənistanın işğalı altında qalan 8 kəndin qaytarılması üçün isə Ermənistan qarşısında vaxt qoyulmalıdır. Zəngəzurun qaytarılması müzakirə mövzusu deyil. Beynəlxalq birlik Zəngəzuru Ermənistanın ərazisi kimi tanıyır. Vaxtilə Nərimanov həmin torpaqları Ermənistanla bağışlayıb. Daha doğrusu, onu buna məcbur ediblər. Amma sərhəddə erməni təxribatı olarsa, ora qoşun yeridilməli, sonra isə 10 noyabr 2020-ci il sazişinə əsasən, Naxçıvana yolun açılması şərtlə Rusiyanın nəzarətinə verilməlidir.

- Söz vaxtına çəkər, Zəngəzurun Azərbaycandan qaytarılması 103 il əvvəl, dekabrın ilk günlərində baş verib...

- Bəli. Çox təəssüf ki... Ondan əvvəl də İrəvanı güzəştə getmişdik. Ümumiyyətlə, Ermənistan dövləti Azərbaycan torpaqlarında yaradılıb. Qarabağ da bizim torpaqdır, Ermənistan ərazi-

si də. Amma de-fakto ermənilər indiki Ermənistan adlandırılan Azərbaycan torpaqlarında yaşayırlar və de-yure Ermənistan müstəqil dövlət kimi tanınıb. Ona görə də yaxşı olar ki, ermənilər orada yaşasınlar, azərbaycanlılar da Azərbaycanda. Sözün düzü, mən azərbaycanlıların yenidən Ermənistanla, ermənilərin Azərbaycana qayıtmasını məqbul saymıram. Bu, imkan verəcək ki, gələcəkdə istənilən vaxt "kəz"ü üfürsünlər, münaqişə ocağını alovlandırsınlar, yenidən etnik zəmində qarşıdurmalar yaratsınlar. Böyük dövlətlər niyə tələb edirlər ki, yox, ermənilər mütləq qayıtsınlar? Onlar bu kartdan həm Ermənistanla, həm Azərbaycana təzyiq üçün istifadə edirlər, hər iki dövlətin siyasətinə təsir göstərirlər, bu dövlətləri nəzarətdə saxlamağa çalışırlar. Ona görə də Ermənistanla açıq danışmaq lazımdır ki, biz nə vaxta qədər bir-birimizi qıracağıq, bu münaqişəyə son qoyulmalı və biz dinc, yanaşı yaşamalıyıq. Bunun da yolu odur ki, ermənilər Ermənistanla, azərbaycanlılar Azərbaycanda yaşayırlar.

- Amma Naxçıvan yolu da açılmalıdır, elə deyilmi?

- Bəli, Naxçıvana yol bir mənəvi şəkildə verilməlidir! Danışıqlarda Ermənistanı başa salmaq lazımdır: sizin nə qədər ağılız var ki, Qərbin yağlı vədlərinə inanırsınız? İndi bizdəki Qərbin uşaqları da gecə-gündüz çığır-bağır salırlar ki, Qərb Ermənistanı silahlandırır və sair. Qərbin silahı varsa, Ukraynaya versin. Baxın, Ukrayna hansı vəziy-

yətdədir. Qərb Ermənistanı silahlandırır nəyə nail olmaq istəyir? Ukraynanı "silahlandırır", nəyə nail oldular? 44 milyonluq Ukraynanı bu gün zəlif günə salıblar, 2 milyonluq Ermənistanı silahlandırır nə qazanacaqlar? Bir tərəfdə 85 milyonluq Türkiyə, digər tərəfdə 10 milyonluq Azərbaycan, Xəzərin o tayında Türk dünyası və sair. Yeni gerek azacıq ağılın ola, başa düşsən ki, səni silahlandırmaqla əslində məhvəyə yol açırlar, düz yola çağırırlar. Necə ki, vaxtilə Ukraynaya düz yol göstərdilər. Ermənilərə də başa salmalıyıq ki, Qərb səni məhvə aparır! Anlatmalıyıq ki, a kişi, dünyada bu məsələ elə belə yaranmayıb: "Amerika ilə düşmənçilik təhlükəli, dostluq isə ölümcül qorxuludur". ABŞ bütün dostlarını, müttəfiqlərini həmişə yarıyolda qoyub. Əfqanıstandan axıncı dovşan qaçışı gözümüzün qabağında olub. İraqda, Vyetnamda, Suriyada baş verənlər faktdır, bu ölkəyə güvənmək olmaz. Bu ölkənin siyasi elitası artıq o tip insanlardan formalaşıb ki, onlar dəyərlər məsələsində ardıcıl deyillər, onlara güvənmək olmaz, onlara güvənən Ukraynanın, Əfqanıstanın vəziyyətinə düşür. Əfqanıstanda onlarla əməkdaşlıq etmiş insanlar ucan təyyarənin şassisindən sallanırdılar, bilirdilər ki, onları nə gözləyir, amma Amerika onları qoyub qaçırdı.

- Necə bilirsiniz, 2025-də rus hərbiçiləri Qarabağdan gedəcəkmiz?..

P.S. Müsahibənin tam mətnini Musavat.com-dan oxuya bilərsiniz.

□ **Elsad PAŞASOY,**
 "Yeni Müsavat"

Qərb, xüsusən də ABŞ mediası mediası və yalançı insan haqları təşkilatları, həmçinin Avropa Parlamenti və Avropa Şurası neçə vaxtdır yenə insan hüquqlarını, “erməni məsələsi”ni əldə bayraq edərək dövlətimiz əleyhinə demarşlar həyata keçirir. Bakıda saxlanılan erməni separatçı-terrorçuların utanmazcasına siyasi məhbus kimi qələmə verməyə çalışılması, onları azad etməyə çağırışlar bu qəbildəndir. Ancaq nədənsə Krim, Abxaziya, Cənubi Osetiya, Donbas, Moldova (Dnestryanı) separatçılarında gələndə bu qurumlar dərhal başqa hava çalır.

Səbəb sadə: Azərbaycan müstəqil xarici siyasət kursu tərcih edən bir müsəlman-türk ölkəsi. Ayrı sözlə, ən ideal demokratik idarəçilik rejimini bərqərar etsək belə, yenə əleyhimizə nəse tapacaqlar. Məgər erməni işğalı dövründə hər il Qarabağdakı xunta rejiminə dövlət səviyyəsində maliyyə yardımı ayıran, ərazisi yağmalanan Azərbaycana isə “907-ci düzəliş”i (maliyyə yasağı) tətbiq edən “demokratiya beşiyi” ABŞ deyildi? O idi. Buna hətta heç Rusiya, Fransa da getməyib.

Yeni bu, əsla ölkəmizə qarşı bir insan haqları, demokratiya davası deyil. Qərb, özəlliklə Birləşmiş Ştatlar çoxdan bu aletdən “sözə baxmayan” dövlətlərə, ələlxüsus qeyri-xristian ölkələrə qarşı onları “ram etmək” üçün təzyiq qismində istifadə edir. Bu da növbəti fakt.

Söhbət “The Washington Post”da dekabrın 2-də Azərbaycan əleyhinə getmiş növbəti qərəzli məqalədən gedir. Guya Azərbaycanda demokratiya və insan hüquqlarının, söz azadlığının təəssübünü çəkirlər, əslində isə ölkəmizdə illərdir qurduqları, maliyyələşdirdikləri, dövlətimizə və xalqımıza qarşı istifadə etdikləri şəbəkənin, “5-ci kolon”un, bu şəbəkənin bariz nümunəsi olan “Abzas Media”nın ifşa olunmasından və onun əl-qolunun bağlanmasından narahatdırlar.

Şəkk-şübhə yoxdur ki, bu şəbəkə antimirill ünsürlərin cəmləşdiyi, çirkləşmiş ABŞ tərəfindən maliyyələşdirilən, çirkləşmiş pulların “yuyulması” üçün istifadə olunan bir mexanizmdir. Ona da şübhə yox ki, Bakıdakı səfiri indiyədək Şuşaya baş çəkəməyən ABŞ Qarabağı azad edən Prezident İlham Əliyevin müstəqil siyasətini həzm edər, “erməni kartı”ndan əvvəlki tək faydalana bilmir. O səbəbə dövlətimizin rəhbərinə qarşı belə çirkin kampaniya aparılır, materiallar təşkil edilir.

Təbii ki, məlum yazı qəzetin özünün məhsulu deyil. Dövlət Departamentinin bir kabinetində sırayı bir işçinin aldığı tapşırıqda uyğun ortaya qoyduğu cizma-qaradır. Eyni

Qərb mediasının “astar üzü”, faş olan “5-ci kolon”: ABŞ Azərbaycandan nə istəyir - təhlil

Deputat: “Amerika Azərbaycana qarşı hücumlar etməklə bu bölgədə özünü möhkəmləndə bilməz, əksinə, mövqelərini get-gedə sarsıdacaq”

zamanda yalnızca Prezident İlham Əliyevə yox, ümumən Azərbaycan xalqına və dövlətinə sayğısızlıqdır. Çünki bu xalq öz müzəffər Prezidentinə inanır və onun ətrafında kifayət qədər sıx birləşib.

Durumun absurdluğu həm də ondadır ki, bu gün “Washington Post” SSRİ-nin dövründəki “Komsomolskaya Pravda”, “Pravda” və s. bu kimi nəşrlərin ənənəsini daha eybəcər şəkildə davam etdirir. Aydındır ki, azad media belə olmur. Bu, azad media adına həqarətdir və olsa-olsa, sifarişlə müxtəlif ölkələrə, xalqlara, ictimai-siyasi xadimlərə, iş adamlarına çirkab atan, divar kağızı ənənəsini yaşadan iyrənc təxribat mexanizmidir. Diqqəti çəkən həmçinin məqalənin ötən həftə dövlət katibi E.Blinkenin Əliyevə zəngindən, xahiş-minnətdən sonra iki ölkə arasında münasibətlərdə müşahidə edilən yaxşılaşmadan az sonraya təsadüf etməsidir. Beləcə, Amerikanın siyasəti, ikiüzlülüüyü, ədalətsizliyi ən eybəcər forma və üsullarla yer üzündə anarxiya və kaos yaymağa davam edir.

Milli Məclisin deputatı Aydın Hüseynov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, ABŞ artıq əsl simasını get-gedə daha açıq formada ortaya qoyur. Bakı ilə İrəvan arasında sülhlə bağlı məsələlərin müzakirə olunduğu, regionda əməkdaşlığın və təhlükəsizliyin güclənməsi üçün fəaliyyətin artdığı bir zamanda Vaşinqtondan Azərbaycana qarşı hücumların başlanması, böhtan yağdırılması ABŞ-ın bölgədə sülh istəmədiyini təsdiqləyir: “Azərbaycanı zəif

duruma salmaq məqsədini güdən ABŞ Ermənistanı qızışdırmaqla sülh müqaviləsinin imzalanmasını istəmədiyini nümayiş etdirir. Eyni zamanda ənənəvi çirkin siyasəti həyata keçirirlər. Demokratiya, söz azadlığı adı altında ayrı-ayrı ölkələrin daxili işlərinə müdaxilə etmək, marionet rejimlər yaratmaq, ayrı-ayrı ölkələri, xalqları bir-biri ilə üz-üzə qoymaq siyasəti on illərdir davam etdirilir. Bir zamanlar ABŞ bu iyrənc siyasətini Azərbaycanda da tətbiq etməyə çalışırdı. Lakin müdrik Azərbaycan xalqı əvvəllər Ulu öndər Heydər Əliyevin, sonrakı dövrdə Prezident İlham Əliyevin, dövlətçiliyin yanında dayanmışdı. Nəticədə Amerikanın Azərbaycan planları reallaşmadı. Bu cür planları yenidən həyata keçirmək niyyətinə düşüblərsə, yenə də heç nəyə nail ola bilməyəcəklər. Erməni diasporunun və lobbisinin əlində oyuncağa çevrilən ABŞ siyasətçilərinin Azərbaycandan istedikləri Azərbaycanı da Ermənistan kimi asılı dövlətə çevirmək, Azərbaycanın üzərindən Cənubi Qafqazda tamamilə hökmranlığa sahib olmaqdır. Lakin Azərbaycan dövləti müstəqil dövlətdir və Amerikanın vassalı olmayacaq. Bu gün dünyada çox az sayda lider var ki, İlham Əliyev qədər öz xalqı tərəfindən sevilsin, dəstəklənsin. İlham Əliyev müzəffər Ali Baş Komandandır, onun misilsiz sərkərdəliyi ilə Azərbaycan xalqı qalib xalq oldu, torpaqlarını azad etdi. Onun liderliyi ilə Azərbaycan dünyada sözünün çəkisi olan nüfuzlu dövlətə

çevrildi. Onun liderliyi ilə Ulu öndər Heydər Əliyevin qoyduğu yol uğurla davam etdirildi və etdirilir. O yol ki, bizi qələbələrə aparır. ABŞ siyasi dairələri Azərbaycanı qələbələr yolundan sapdırmaq istəyirsə, buna nail olmaları qeyri-mümkündür. Ona görə yaxşı olar ki, ABŞ riyakar siyasətindən imtina etsin, Azərbaycana münasibətdə korrektorlər ələsin. Azərbaycanı hansısa qəzet yazıları, məruzələr və qətnamələrlə öz haqq yolundan döndərməyin mümkün olmadığını dərk etsələr özləri üçün yaxşıdır. Amerika Azərbaycana qarşı haqsız hücumlar etməklə qətiyyətlə bu bölgədə özünü möhkəmləndə bilməz. Əksinə, mövqelərini get-gedə sarsıdacaq.

Azərbaycan xalqı Amerikanın “Ərəb baharı” inqilabları adı altında bir sıra ərəb ölkələrini, məxməri inqilablar siyasəti ilə Ukraynanı hansı fəlakətlərlə üz-üzə qoyduğunu gördü və bu gün də görməkdədir. Azərbaycan xalqı Amerikanın erməni separatizmini bəslədiyi, erməni separatizminə, erməni terroruna dəstək verdiyini yaxşı bilir. Odur ki, Vaşinqton Azərbaycan xalqını da aldadacağı və burada istədiyini edəcəyi barədə xəyallara düşməsin”.

Deputat qeyd etdi ki, ABŞ başqa dövlətlərin daxili işlərinə müdaxilə etməklə əslində sülhə və təhlükəsizliyə deyil, qanlı qarşıdurmalara rəvac verir. Əsrlər boyu dünya siyasəti və hərbi tarixində ABŞ-ın rəhbərliyi altında Qərb imperalizminin haqsız siyasi istismarının səbəb olmuş ölkələrin üzleşdiyi fəlakətlər də təs-

Ərdoğan: “Daha ədalətli dünya üçün çalışmalıyıq”

“Daha ədalətli dünya üçün çalışmalıyıq”. “Report” xəbər verir ki, bunu Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının (İƏT) iqtisadiyyat və ticarət nazirlərinin 39-cu iclasında çıxışı zamanı deyib.

O bildirib ki, bu, bəşəriyyətin həm də gələcək nəsillər üçün məsuliyyətidir.

R.T.Ərdoğan söyləyib ki, BMT bu gün vəzifələrini yerinə yetirə bilmir.

Çin rəsmisi: “Azərbaycanla birlikdə tarixi İpək Yolunu bərpa etməliyik”

Çin Azərbaycan ilə birlikdə tarixi İpək Yolunu bərpa etməlidir. Bunu “Report”a açıqlamasında Çin Xalq Siyası Məşvərət Konfransı Milli Komitəsinin, həmçinin İpək Yolu Maliyyə Korporasiyasının İdarə Heyətinin üzvü Li Şan bildirib.

“Qədim İpək Yolu Azərbaycandan keçir. Bu səbəbdən Azərbaycan Mərkəzi Asiyada ən vacib strateji ölkələrdən biridir və bu, İpək Yolu layihəsinin həyata keçirilməsi üçün çox mühüm amildir. Azərbaycan Çinin Qərbinə çox yaxın olduğu üçün tarixi və mədəni əlaqələr yüksək səviyyədədir”, - deyərək qeyd edib.

Çin rəsmisinin sözlərinə görə, ölkəsi Azərbaycanla birlikdə qədim İpək Yolunu təkrar inşa edə bilər: “Bunun üçün Çinin yerli hökuməti aktiv olmalıdır. Həmçinin yerli oyunçular arasında logistik şirkətlər də var. İpək Yolunu təkrar bərpa etməkdə məqsədlərdən biri də həmin şirkətlərə və iqtisadiyyatın inkişafına dəstək olmaqdır”.

diq edir ki, Qərb dünyası hər zaman öz maraq və mənafelərinə görə beynəlxalq hüquq heçə sayır. Amma indiyə qədər olduğu kimi bundan

sonra da Azərbaycanla bağlı arzuları, istedikləri həyata keçməyəcək.

□ Etibar SEYİDAĞA, “Yeni Müsavat”

Ermənistan tədarük olunmayan silahlara görə Rusiyayı məhkəməyə verməkdən imtina edib. APA xəbər verir ki, bu barədə Ermənistan müdafiə nazirinin müavini Qraçya Sərkisyan dekabrın 4-də parlamentdə keçirilən brifinq zamanı jurnalistlərə bildirib.

Sərkisyan qeyd edib ki, Ermənistan tədarük olunmayan silahların pulu qaytarılmadığına görə Rusiyayı məhkəməyə verməyəcək. Onun sözlərinə görə, yaranmış problem qarşılıqlı tərəfləşliq şəraitində həll edilməlidir: "Silah tədarük olunmamasına baxmayaraq, məsələ məhkəməyə qədər gedib çıxmayacaq".

Qeyd edək ki, Ermənistan son aylarda Rusiyayı pulu ödənilmiş silahları tədarük etməkdə günahlandırır və ya silahların tədarükünü, ya da pulun geri qaytarılmasını, ən pis halda Ermənistanın Rusiyaya olan dövlət borclarından silinməsinə tələb edirdi. Bu variantlardan biri reallaşmayacağı halda Rusiyayı beynəlxalq məhkəmə ilə hədələyirdi. Bu ilin oktyabrında hakim "Vətəndaş müqaviləsi" partiyasından olan deputat Andranik Köçeryan bəyan etmişdi ki, Ermənistan Rusiyadan dəyəri ödənilmiş silahların tədarükünü gözləyir. Silahların çatdırılacağı tarixə gəlincə isə Köçeryan bəyan etmişdi ki, hər bir müqavilədə həm çatdırılma üçün son tarix, həmçinin silahların tədarükü gecikəcəyi təqdirdə nə-

Ermənistan Rusiya qarşısında geri çəkildi - RF-ni məhkəməyə verməyəcəklər

Moskva İrəvanın qulağını burdu; **ekspert:** "Ermənistan silah tədarükü məsələsində ona görə dirəşirdi ki..."

zərdə tutulan sanksiyalar öz əksini tapıb.

24 noyabrda isə baş nazir Nikol Paşinyan Moskvadan İrəvana silah tədarükünü gecikdirməsi barədə açıqlama vermişdi. Paşinyan hazırda problemin həlli üçün hansı mexanizmlərdən istifadə oluna biləcəyi

ilə bağlı müzakirələrin aparıldığını qeyd etmişdi. Versiyalardan biri kimi, Ermənistanın Rusiyaya olan borcunun həmin məbləğdə (400 milyon dollar) azaldılması səsləndirilib.

Rusiya isə bugünəncə Ermənistanın tələblərini vəcibə almadığını nümayiş etdirir. Rusiya Ermənistanın pulunu ödədiyi silahları İrəvana göndərmir və bununla da Ermənistanı saya salma-

dığını nümayiş etdirir. Ermənistan müdafiə nazirinin müavininin Rusiyayı məhkəməyə verməyəcəklərini açıqlaması isə İrəvanın cəsarətsizliyinin, Rusiyadan qorxduğunun təsdiqidir. Ermənistan anladığı ki, silah məsələsinə görə Moskvanı hədələmək işə yaramır.

Bu barədə "Yeni Müsavat"a danışan **hərbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov** bildirdi

Ona görə də hələ də Rusiyadan pulunu ödədiyi silahları tələb edir. Pulu öncədən ödənilən silahların hansı növ silahlar olması barədə isə tərəflərin açıqlamalarında indiyə qədər konkret fikir ifadə olunmayıb. O da mümkündür ki, həmin silahlar Rusiya ilə müqavilədə qeyd olunan silahlar deyil. Ona görə də Ermənistan silah tədarükü məsələsində dirəşirdi. Ermənilər rusların onlara pulsuz silahlar, hərbi texnikalar verməsinə o qədər öyrəşiblər ki, 44 günlük müharibədə verilmiş silahları da pulsuz verilmiş silahlar sayırlar. 44 günlük müharibədən az öncə Rusiya Ermənistanı dəyəri 1 milyard dollardan artıq silahları pulsuz vermişdi. Ermənilər bu silahları da hesaba almır. Ruslar isə Ermənistanla münasibətlər soyuqlaşdığı üçün göndərdiyi silahların pulu ödənilmiş silahları olduğunu bəyan edir. Bu isə o deməkdir ki, Rusiyanın Ermənistanın məlum tələbini yerinə yetirmək fikri yoxdur. Ermənistan rəsmiləri son aylarda Rusiyayı məhkəmə ilə hədələyirdi. Lakin müdafiə nazirinin müavini Qraçya Sərkisyanın Rusiyayı məhkəməyə verməyəcəklərini bəyan etməsi Moskvanın İrəvanın qulağını burduğunu söyləməyə əsas verir".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

İran Hərbi Dəniz Qüvvələrinin komandanı Bakıya gəlib

İran İslam Respublikası Hərbi Dəniz Qüvvələrinin (HDQ) komandanı kontr-admiral Şəhram İraninin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti Bakıda səfərdədir.

Bu barədə Musavat.com-a Müdafiə Nazirliyindən məlumat verilib.

Səfər çərçivəsində komandanın Azərbaycan Respublikasının Müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənovla görüşü, həmçinin HDQ qərargahını və Heydər Əliyev adına Hərbi İnstitutu ziyarəti planlaşdırılır.

Kritik informasiya infrastrukturunun təhlükəsizliyi ilə bağlı qaydalar dəyişdi

Azərbaycan Respublikasında kritik informasiya infrastrukturunun təhlükəsizliyinin təmin edilməsi qaydaları"nda dəyişiklik edilib.

APA xəbər verir ki, baş nazir Əli Əsədov bununla bağlı qərar imzalayıb.

Qərara əsasən, Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin və XRTDX-nin (dövlət qurum-

larına münasibətdə) kritik informasiya infrastrukturunu obyektlərinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üzrə hüquqları artırılır.

Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin və XRTDX-nin (dövlət qurumlarına münasibətdə) kritik informasiya infrastrukturunu obyektlərinin təhlükəsizliyinin təmin

edilməsi üzrə hüquqları ayət olunmasını kritik informasiya infrastrukturunun təhlükəsizliyi üzrə tələblərə ri-hüququ da əlavə olunur.

Rusiya Yuxarı Larsda Ermənistan yük maşınları üçün sərhədi açıb

Ermənistan və Rusiya Yuxarı Lars nəzarət-buraxılış məntəqəsində yaranan vəziyyəti həll etmək üçün məsləhətləşmələr aparır.

APA "Sputnik Armenia"ya istinadən xəbər verir ki, bu barədə Ermənistanın İqtisadiyyat Nazirliyindən bildirilib.

Nazirliyin sözlərinə görə, məsləhətləşmələr Avrasiya İqtisadi Komissiyası çərçivəsində aparılıb və 2 dekabrda keçid məntəqəsi bütün nəqliyyat vasitələri, o cümlədən tez xarab olan kənd təsərrüfatı məhsulları daşıyan yük maşınları üçün açılib.

Hazırda hər iki ölkənin müvafiq dövlət qurumlarının nümayəndələri arasında fitosanitariya sahəsində, həmçinin yaranmış problemlərin təcili həlli üçün ikitərəfli məsləhətləşmələr aparılır.

Rusiya onun orbi-
tindən Qərbə tə-
rəf uzaqlaşmağa
çalışan Ermə-
nistanı cəzalandırmağa
başlayıb. Təzyiq hələlik
iqtisadi-kommunikasi-
ya sferasına aiddir. Belə
ki, on gündür (noyabrın
26-dan) Rusiya Gürcüs-
tanla sərhəddə Yuxarı
Lars keçid məntəqəsin-
də kənd təsərrüfatı
məhsullarının Ermənis-
tandan idxalını faktiki
olaraq qadağan edib.
Kapitulyant ölkədə bu-
nun siyasi qərar olduğu
və Kremlin İrəvanı cəza-
landırmaq niyyətindən
qaynaqlandığına əmin-
dirlər.

Ermənistan parlamenti-
nin "Ermənistan" blokundan
olan deputatı Qarnik Daniel-
yana görə, yük maşınlarının
sürücüləri və sahibkarlar
gücləndirilmiş fitosanitar nə-
zarəti nəticəsində qanun po-
zuntularının qeydə alındığı və
onların sərhədi keçməsinə
icazə verilmədiyini vurğula-
yıblar. "Bu cür davam edərsə,
iş adamları böyük itkilərə
məruz qalacaqlar. Bunun iqtisadi-
yyatımız üçün fəlakətli
nəticələri ola bilər. Təcili təd-
birlər görülməyə, soydaşları-

Türkiyə Ermənistan üçün ümidgaha çevrilir - Rusiya öz vassalını sıxdıqca...

Deputat: "İrəvan ilk növbədə təfəkkürünü dəyişməlidir, daxili işlərinə qarışmadan regionda qonşu dövlətlərlə yaxşı münasibətlər qurmalıdır"

tan məhsullarının qardaş ölkə
bazarlarına girişi qeyri-müm-
kündür. Sülh imzalanarsa,
Azərbaycanla əlaqələr də
qaydaya düşəcək, ölkə bloka-
dadan tam çıxacaq. Yeni Er-
mənistanın taleyi öz əlindədir.
Ağıllar olsaydı, Bakı və Anka-
ranın uzatdığı barışıq elini çox-
dan sıxar, Rusiyanın asılılığından
həmişəlik xilas olardılar.

Millət vəkili Aydın Hüseynov "Yeni Müsavat" a açıqlamasında vurğuladı ki, Ermənistanın beynəlxalq hüquq normalarını diqqətə almaması, qonşu dövlətlərlə normal münasi-

də düşmən olmayacağına
heç kim zəmanət verə bil-
məz. Ermənistan ilk növbədə
təfəkkürünü dəyişməlidir,
daxili işlərinə qarışmadan re-
gionda qonşu dövlətlərlə
yaxşı münasibətlər qurmalı-
dır. Aydın məsələdir ki, bu
gün Rusiya bazarına çıxmaq
üçün Azərbaycan ərazisindən
keçən yol ən əlverişli yoldur.
Ammma ərazi bütövlüyü-
müzü tanımadan, həmçinin
vaxtaşırı Ermənistan hakimi-
yyətinin üzvləri Azərbay-
canı beynəlxalq birlikdə itti-
ham etməklə Azərbaycanla
münasibətlər qurmaq istəyir-

dır. Təkcə radikal müxalifət-
də deyil, rəsmi hakimiyyət or-
qanlarında da bu prinsiplər
fəaliyyətdə öz təsdiqini tap-
mayıb. Göründüyü kimi, yan-
lış xarici siyasət Ermənistana
bu və ya digər şəkildə prob-
lem yaradır. Bu cür siyasət
Ermənistana bundan da ağır
problemlər yarada bilər".

**ReAL Partiyasının icra-
çı katibi, iqtisadçı ekspert
Natiq Cəfərlinin fikrincə,
kommunikasiyaların açıl-
ması ilk növbədə Ermənis-
tana sərf edir. Ekspert
Azərbaycan üzərindən bir
çox istiqamətə yolun oldu-**

problemlərin yaradılması bu-
nunla bağlıdır. Ermənistanın
çox yaxşı alternativləri var.
Hazırda "top" Ermənistan tə-
rəfdədir. Ermənistan sülhlə
əlaqədar prosesi uzatmasa,
sülh danışıqlarında yekun nə-
ticəyə gəlmək mümkün olsa,
Azərbaycan üzərindən istəni-
lən istiqamətə həm avtomobil
yolu, həm də dəmiryollarına
çıxış əldə etmək imkanı qaza-
nır. Bu, Ermənistanın asılılığı-
nı kifayət qədər aşağı sala bi-
lər. Bundan əlavə, yükdaşı-
maların maya dəyəri də aşağı

salına bilər. Dünyada avto-
mobillə yükdaşıma çox baha-
dır. Dəmiryolları isə dəniz
yükdaşımalardan sonra ən
ucuz yükdaşıma formasıdır.
Azərbaycan üzərindən də-
miryolları vasitəsilə Rusiya-
ya, İrana, Türkiyəyə, Orta
Asiya ölkələrinə ixrac-idxal
əməliyyatları keçirilə bilər. Er-
mənistana sülh danışıqlarını
uzatmadan imzaları atarsa və
kommunikasiyalar açılsaydı,
ilk növbədə özü qazanacaq".

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
"Yeni Müsavat"

miyə külli miqdarda ziyan də-
yəcək", - deyə o xəbərdarlıq
edib.

"Biz alternativ çatdırılma
marşrutları və satış bazarları
tapmalıyıq. Məsələn, qonşu
Türkiyə. Əsas odur istəriyəyə
düşməyə və vəziyyəti daxil-
dən daha da sarsıtmayaq, dö-
züm göstərək. Hər halda, su-
verenlik və müstəqillik kənd
təsərrüfatı məhsullarının satı-
şından əldə olunan gəlirdən
daha vacibdir".

Bunu isə Tevos Arşakyan
ad-soyadlı erməni müəllif öz
məqaləsində yazıb və xüsusi
qeyd edib ki, N.Paşinyan hö-
kuməti ciddi maddi itkilərə
rəğmən, Moskvanın iqtisadi
şantajına boyun əyməməlidir.

Ancaq Türkiyə ilə sərhəd-
lər bağlıdır. Açılması üçün isə
Ermənistan öncə Azərbay-
canla sülh müqaviləsi imzala-
malıdır. Əks halda, Ermənis-

**bətlər qurmaq istəməməsi
vaxtaşırı ona problem ya-
radır. Millət vəkili ermənilə-
rin 1918-ci ildən etibarən
torpaq iddialarında oldu-
ğunu xatırladaraq qeyd et-
di ki, dəstək ala bildikləri
üçün Qərbi Azərbaycanda
dövlət qura biliblər, o cüm-
lədən SSRİ dövründə Azər-
baycan torpaqlarının bir
hissəsi Ermənistanla bir-
ləşdirilib, son olaraq ötən
əsrin 90-cı illərində torpaq-
larımız işğal edilib:** "Ermə-
nistana öz dövlətçiliyini qur-
malıdır. Düşmənçilik siyase-
ti, eyni zamanda real vəzi-
yyəti qiymətləndirə bilməməsi
Ermənistanla vaxtaşırı ciddi
problemlər yaradır. Ermənis-
tanı faktiki olaraq Rusiya
dövləti yaradıb, lakin Rusiya
ilə düşməndir. Ermənistan
Fransa, ABŞ, Kanadaya
meyl edir, lakin bu dövlətlərlə

lər? Eyni zamanda sülh mü-
qaviləsini imzalamaqdan im-
tina edirlər. Belə olan halda
Azərbaycan öz ərazisindən
yol verə bilməz. Eyni zaman-
da Avropa bazarına çıxmaq
üçün ən əlverişli yol Türkiyə-
dən keçir. Türkiyəyə qarşı
torpaq iddiası ilə çıxış etmək,
olmayan soyqırırda ittiham
etməklə Türkiyədən istifadə
etmək qeyri-mümkündür. Di-
gər tərəfdən, Ermənistan he-
sab edirsə ki, Rusiya yaxud
Avropa bazarında onun kənd
təsərrüfatı məhsullarını sə-
birsizliklə gözləyirlər, çox bö-
yük səhv edir. Həm Avropa,
həm də Rusiya bazarı alter-
nativ yollarla zənginləşdirə
bilir. Ermənistan ilk növbədə
beynəlxalq hüquqa hörmətə
istinad etməlidir, digər dö-
vlətlərdən sui-istifadə yox,
qarşılıqlı maraq üzərində mü-
nasibət qurmağa çalışmalı-

**ğuna diqqət çəkərək bunla-
rı dedi:** "Ermənistanın Rusiya
ilə dəmir yolu əlaqəsi yoxdur.
Yeganə yol Abxaziya ərazi-
sindən keçir, o da işğal altın-
dadır. Ermənistan, sadəcə,
Yuxarı Lars keçid məntəqəsi
vasitəsilə avtomobil yolu ilə
Rusiyaya açıla bilər. Məntəqə
yüksəklikdə yerləşir. Bu sə-
bəbdən də təbii səbəblər-
dən-qar uçqunu, şaxtılı hava,
yolların buz bağlanması və s.
ilə əlaqədar yol bəzən günlər-
lə, həftələrlə bağlı qalır. Za-
man-zaman Rusiya bu yol va-
sitisilə məhsulların keçirilmə-
sində müəyyən məhdudiyyət-
lər tətbiq etməklə Gürcüstana
və Ermənistanla təsir edir. Er-
mənistana Rusiya arasında
heç də xoş olmayan münasi-
bətlər formalaşmağa başla-
yıb. Görünür, Yuxarı Lars ke-
çid məntəqəsində kənd təsər-
rüfatı məhsullarının idxalında

Azərbaycan-Aİ Strateji Enerji Tərəfdaşlığı sənədi üzrə yol xəritəsi yenilənəcək

Azərbaycan-Avropa İttifaqı Strateji Tərəf-
daşlığı sənədinin icrası ilə bağlı yol xəritəsini ye-
niləməyi razılaşdırılıb. "APA-Economics" xəbər
verir ki, bu barədə energetika naziri Pərviz Şah-
bazov "X" sosial şəbəkəsindəki hesabında paylaşım edib.

"BƏƏ-də Aİ-nin enerji məsələləri üzrə komissarı Kadri
Simsonla görüşdə Cənub Qaz Dəhlizi və Yaşıl Enerji Dəhlizi,
enerji dialoqumuzun digər prioritetlərinə dair səmərəli
müzakirələr apardıq. Azərbaycan-Aİ Strateji Enerji Tərəf-
daşlığı sənədinin icrası ilə bağlı yol xəritəsini yeniləməyi razı-
laşdırdıq", - paylaşımında qeyd olunur.

ABŞ ilin sonuna qədər Ukraynaya maddi yardım göstərməyəcək

ABŞ ilin sonuna qədər Ukraynaya maddi yardım
göstərməyəcək. APA "Bloomberg"-ə istinadən xə-
bər verir ki, bu barədə Ağ Evin Konqresə göndər-
diyi məktubda deyilir.

Məktubda bildirib ki, təqvim ilinin sonuna qədər ABŞ-ın
Ukraynaya yardım üçün resursları tamamilə tükənəcək.

"Hazırda bu situasiya ilə məşğul olmaq üçün sehirli vasi-
tələrimiz yoxdur. Pulumuz və demək olar ki, vaxtımız da tü-
kənib", - məktubda qeyd edilib.

● **srail - HƏMAS savaşı**
Rusiyada bir məmnunluq yaradıb.
 Moskva bunu heç gizlətmir də. Kreml inanır ki, ABŞ-ın İsrailə hərbi dəstəyi onun Ukraynaya diqqətini və hərbi yardımlarını mütləq azaldacaq və enində-sonunda Kiyev Moskvanın alçaldıcı şərtlərini qəbul etməli olacaq. Ancaq nədənsə Kremldə məsələnin bu tərəfini düşünmək istəməyirlər ki, bu Rusiya-Ukrayna yox, Rusiya-Qərb (ABŞ) savaşındır.

"Putinin qələbəsinə imkan verilməyəcək..." - ABŞ hərəkətlə keçir

Kremlə elə gəlir ki, Qərbin başı Yaxın Şərqə qarışacaq və Ukrayna onun alçaldıcı şərtlərini qəbul etməli olacaq, lakin Pentaqon rəhbəri "imkan verməyəcəyik" mesajını ötürdü

Qərb (ABŞ) sırf məğlubiyyət variantını yaxına buraxmaz. Əks halda, onun dünyadakı imici darmadağın olar, Amerikaya inanan, etibar edən qalmaz. "Ukrayna ilə bağlı pis xəbərlərə hazır olmaq lazımdır". Bunu NATO Baş katibi Yens Stoltenberq deyib. "Müharibələr mərhələlərlə inkişaf edir. Amma biz pis gündə də Ukraynanı dəstəkləməliyik. Sursat istehsalının artırılması həlledici əhəmiyyət daşıyır", - Stoltenberq qeyd edib. Öz növbəsində Pentaqon rəhbəri Lloyd Ostin isə Kaliforniyada Reyqan Milli Müdafiə Forumunda çıxışı zamanı bildirib ki, ABŞ Ukrayna ilə müharibədə Rusiyanın, İsrailə münaqişədə isə HƏMAS-ın qalib gəlməsinə imkan verməyəcək.

"Biz HƏMAS və ya Putinin qalib gəlməsinə imkan verməyəcəyik. Düşmənlərimizin bizi parçalmasına, zəiflətməsinə imkan verməyəcəyik. Buna görə də İsrailə dəstəyimizi artırısaq da, diqqətimizi Ukraynaya yönəlmişik", - Ostin əlavə edib. Onun sözləri ABŞ Müdafiə Nazirliyinin saytında yer alıb. Pentaqon rəhbəri həmçinin deyib ki, Birləşmiş Ştatlar eyni anda hərbi əməliyyatların "birdən çox teatrına" yardım göndərmək imkanını saxlayır. Çünki onun fikrincə, Birləşmiş Ştatlar dünyanın eyni vaxtda bir neçə vəzifəni yerinə yetirə bilən ən qüdrətli dövlətdir.

"Ukraynanın son altı aydakı əsas uğuru Qara dənizdəki qələbəsidir". Yel Universitetinin professoru Timoti Snayder deyib. "Ukrayna ordusunun son altı ayda əldə etdiyi ən böyük nailiyyət - Qara dənizdə hərbi qələbəsi faktiki olaraq diqqətdən kənarda qalır. Bəzi jurnalistlər bunu işıqlandırdı, amma ümumilikdə in-

sanların əksəriyyəti bunun yanından keçdi. Bunda əhəmiyyətli bir şey var. Bu, dəniz qələbəsidir", - Snayder bildirib. Snayderin sözlərinə görə, ukraynalılar hər kəsi təəcübləndirərək Rusiyanın Qara dəniz donanmasının qarşısını ala bildilər və taxıl ticarəti üçün dəhliz açdılar. Ukrayna Prezidenti Ofisi rəhbərinin müşaviri Mixail Podolyak isə etiraf edib ki, ölkədə hazırkı hakimiyyətin yeritdiyi siyasətlə bağlı qıcıqlanma artır. Onun sözlərinə görə, ukraynalıların narazılığı Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin cəbhə xəttindəki uğursuzluqları, eləcə də dövlət məmurları arasında artan korupsiya ilə bağlıdır.

ABŞ prezidenti Co Bayden administrasiyası Konqresdən Ukraynaya yardım üçün əlavə vəsaitə ciddi ehtiyac duyur. Ağ Evin Milli Təhlükəsizlik Şurasının strateji kommunikasiyalar üzrə koordinatoru Con Kirbi ABC telekanalına müsahibəsində belə bildirib. O qeyd edib ki, İsrail və ABŞ-ın öz təhlükəsizliyi üçün də maliyyə lazımdır. "Deyim ki, bizim təklif etdiyimiz əlavə maliyyə sorğusu Ukrayna üçün pul daxildir və bu da bizə çox lazımdır. Orada həmçinin İsrail və sərhədlərimizin təhlükəsizliyi üçün vəsait nəzərdə tutulur", - Kirbi bildirib.

Ümumiyyətlə, ABŞ başda olmaqla Qərb dünyası usiyanın bu müharibədə qalib gələcəyinə imkan verməyəcəklərini dəfələrlə bəyan ediblər. Ancaq onların Ukraynaya göstərdikləri hərbi yardımların intensivliyinə və həcminə diqqət etdikdə sözlərlə əməlləri arasında ciddi fərq əyani şəkildə görünür. Hələ indiyədək Ukrayna ordusu lazımı sayda uzunmənzilli raketlərlə, hava hücumundan müdafiə sistemləri, artilleriya qurğuları və mərmilərlə təchiz edilməyib. Digər tərəfdən, Ukraynaya "F-16" qıncı təyyarələrinin nə zaman və hansı miqdarda verilməsi barəsində müzakirələr davam etsə də, bu istiqamətdə əhəmiyyətli irəliləyiş yoxdur. Hələlik ilk baxışdan belə təsəvvür yarana bilər ki, Qərbin Ukraynaya göstərdiyi zəif dəstək Rusiyanın döyüş mövqeyini gücləndirib. Lakin müharibə uzanacağı təqdirdə vəziyyət dəfələrlə dəyişə bilər. Artıq bir neçə aydır ki, Qərb KİV-ləri öz hökumətlərinin Ukrayna ilə bağlı strategiyasını sərt tənqid edir, onları daha qətiyyətli davranmağa çağırırlar. Bu yaxınlarda Böyük Britaniyanın nüfuzlu "The Economist" nəşrinin "Görünür, Putin ən azı hələlik Ukraynada qalib gəlir" başlıqlı məqaləsində ABŞ və Avropa fəaliyyətsizlikdə qınanırlar. Nəşr

yazır ki, Putinin müharibədə qələbəsinin mümkün olmasının göstəricilərindən biri hazırda Ukraynanın işğalçı qoşunları heç cür öz ərazilərindən çıxara bilməməsidir: "Ukraynanın əks-hücumu dayanıb. Avdeyevka uğrunda gedən döyüşlərdə Rusiya hər gün 900-dən çox insan itirir və bu cür "müdafiə müharibəsi" uzun illər çəkə bilər. Qərb Putini məyus etmək üçün daha çox şey edə bilərdi. Əgər o, qəti qərarını versəydi, Rusiyanı kölgədə qoyan sənaye və maliyyə resurslarını işə sala bilərdi. Bununla belə, xüsusilə də Avropada fatalizm, özündənrazılıq və strateji baxışın olmaması buna mane olur. Odur ki, Qərb həm öz xeyri üçün, həm də Ukrayna naminə təcili olaraq süstlükə qurtulmalıdır, yuxudan ayılmalıdır".

Polkovnik Üzeyir Cəfərovun "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, Ukraynaya təkə ABŞ-ın kömək etdiyini düşünmək olmaz. Onun fikrincə, Ramşteyn formatında iştirak edən digər güclü dövlətlər də bilirlər ki, Rusiyaya imkan verilsə, Putin işğal üçün yeni addımlar atacaq, daha böyük ərazilərə hücum planlaşdıracaq: "Ona görə də Rusiyanın qələbəsindən söhbət getmir, sadəcə, tutduğu əraziləri qorumağa çalışır. Amma Ukrayna gücünü Krıma səfərbər edəcək.

Dünya ölkələrindən Rusiyaya "yox" cavabı

2023 -cü ildə dünya ölkələri Rusiya Baş Prokurorluğunun cinayət təqibi və ya hökmün icrası üçün şəxslərin ekstradisiyası ilə bağlı 101 müraciətini təmin etməyib.

Musavat.com xarici agentliklərə istinadən xəbər verir ki, bu barədə "Vedomosti" saytı məlumat yayıb.

İmtina edilənlərdən 36-sı siyasi səbəblərə görə təqib olunur. Onların hamısı hazırda Avropa ölkələrində yaşayır. Avstriya 6 dəfə, Almaniya və Çexiya hər biri 5 dəfə, Polşa isə 4 dəfə ekstradisiyadan imtina edib. İtaliya, Kipr, Bolqarıstan və başqaları da Rusiya tərəfindən təqib olunanların ekstradisiya tələbini rədd edib.

Baş Prokurorluq iddia edir ki, bəzi "siyasi" imtinalar Rusiyada terrorçu kimi tanınan təşkilatda işləməkdə ittiham olunan şəxslərə aiddir. Belə təşkilatlar arasında Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin tərəfində vuruşan "Rusiyanın Azadlığı" legionu, "Artpodqotovka" hərəkatının bir qrupu, İŞİD-in Moskva şöbəsi və 45 başqa təşkilat var. Bundan əlavə, Baş Prokurorluğun iddiasına görə, həmin ölkələr Rusiyanın "dövlət sirlərinə qanunsuz giriş", "qətl" və "böyük fırıldaqçılıq"da ittiham etdiyi şəxsləri siyasi səbəblərə görə ekstradisiya etməyib.

2023-cü ildə 126 nəfər Rusiyaya ekstradisiya edilib. Onların yarısından çoxu MDB ölkələrindən göndərilib.

□ Musavat.com

Luqansk və Donetsk məsələləri yaz aylarına qalacaq. NATO tək Amerikadan ibarət deyil ki?! Alyans Kiyevə vəd verib ki, onu sona qədər müdafiə edəcəklər". Hərbi ekspertə görə, Qərbdən gələn bu sayaq bəyanatlar Moskvanı qaza gətirmək məqsədi güdür: "Rusiya artıq ordusunda şəxsi heyətin sayını artırır, onun bir hissəsi Finlandiya sərhədinə göndəriləcək, yerdə qalanı müharibəyə cəlb olunacaq. Yəni Rusiya dövləti daha 50 min adamı qırğına göndərəcək. Çünki iki ilə yaxın müddətdə döyüşlərdə xeyli sayda peşəkar hərbiçi həlak olub, Rusiyanın peşəkar

qüvvəsi də qalmayıb. Hansı qələbəni qazana bilər? NATO və ABŞ da anlayır ki, nərin bahasına olursa-olsun, bu keçid dövründən Moskvanın bəhrələnməsinə imkan verilməsin. Sadəcə, Qərbdə seçki dövrünə az qalıb. ABŞ və Avropa Birliyi üçün mühüm bir 2024 gəlir, bu da Ukraynada gedən müharibəyə ayrılan yardımlarla bağlı fərqli fikirlərin səslənməsinə səbəb olur. Ona görə Rusiyanın bu keçid dönməsində epizodik və lokal taktiki uğur ola bilər, amma strateji nailiyyət mümkün deyil".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 "Yeni Müsavat"

Qida əlavələri, yoxsa zəhərlər? - şok xəbərdarlıq

Dietoloq Ləman Süleymanov: "Xüsusən fitnes-klublarda insanlara bioaktiv maddələr adı altında bu cür yasaq mənsəli preparatlar verilir"

Eyyub Hüseynov: "Cürbəcür şirkətlər əhali arasında piramida quraraq, çox sayda belə qida əlavələrinin satışını həyata keçirir"

Xəbər verildiyi kimi, Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi (AQTA) tərkibində təhlükəli kimyəvi maddə aşkarlanan bioloji aktiv qida məhsulu ilə bağlı xəbərdarlıq edib. Qurumdan bildirilib ki, AQTA bioloji aktiv qida məhsullarının satışı ilə bağlı sosial şəbəkələrdə edilən paylaşımlar və mediada dərc olunan məlumatlar müvafiq qaydada təhlil edilərək araşdırmalar aparıb.

Belə ki, agentliyin həyata keçirdiyi monitorinqlər çərçivəsində elektron ticarət vasitəsilə istehlakçılara bioloji aktiv qida məhsulu kimi təqdim edilən "Samyun Wan" adlı kökəlmə üçün nəzərdə tutulan məhsuldan nümunələr götürülərək laborator müayinələrə cəlb edilib. Nümunələrin sınaq nəticələrinə əsasən, "Samyun Wan" preparatlarının tərkibində bioloji aktiv qida məhsullarına xas olmayan və insan sağlamlığı üçün təhlükəli hesab olunan kənar kimyəvi maddə aşkar edilib.

Qeyd edək ki, həmin məhsulun istehsalında istifadəsi qadağan edilən bu yad kimyəvi maddə insan həyat və sağlamlığına mənfi təsirlər göstərərək ciddi fəsadlar törədə bilər.

"Azərbaycana qanunsuz yollarla gətirilən "Samyun Wan" preparatı bioloji aktiv qida məhsulu deyil və agentlik bu cür halların qarşısının alınması istiqamətində müvafiq tədbirlər həyata keçirir. Bioloji aktiv qida məhsullarının satışı Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi tərəfindən verilmiş müvafiq müşayiətedici sənədlərlə

həyata keçirilir. Ona görə də vətəndaşlardan xahiş olunur ki, satıcıdan bu məhsulları alarkən qida təhlükəsizliyi sertifikatını tələb etsinlər. Eyni zamanda hər hansı uyğunsuzluq müşahidə olunduqda bununla bağlı Agentliyin "1003-Çağrı Mərkəzi"ne məlumat versinlər. Agentlik əhəlinin sağlamlığının qorunması və təhlükəsiz qida məhsulları ilə təmin edilməsi istiqamətində ardıcıl tədbirlərini davam etdirir və istehlakçı hüquqlarının pozulmasına yönəlmiş qanunsuz halların qarşısını alacaq", - xəbərdarlıqda vurğulanır.

Bəllidir ki, insanlar istər kökəlmək, istərsə də arqlamaq üçün bu cür məlum bioloji əlavələrə meylli olurlar. Bu şəxslərə diyetoloq nə məsləhət görür? Nələrə diqqət etməli?

Mövzu ilə bağlı həkim-dietoloq Ləman Süleymanova "Yeni Müsavat"a danışdı: "Çox təəssüflər olsun ki, son vaxtlar sosial şəbəkələrdə dietoloq "qara bazar" deyilən bir sistem yaradılıb və həkimlik diplomu, təcrübəsi, sertifikatı, Səhiyyə Nazirliyinin reyestrində olmayan, yeni kiçik bir tibbi savadı olmayan insanlar sosial şəbəkə üzərindən həkimlik edir. Özlərini kosmetoloq filankəs, diyetoloq filankəs, doktor filankəs adlandırır, virtual məkanda özlərinə bir imic yaradırlar. Onlar sosial şəbəkə üzərindən insanları müayinə edir, marafona qoşur, dərman preparatları təyin edirlər və sairə.

Xüsusən də ucuz bir marafon sistemi yaradılıb. Yeni qeyd olunan dərmanlar daha çox marafonlar vasitəsilə satışa çıxarılır. Beləliklə, insanları marafona cəlb edirlər. Bu marafonlar 5-10 manatlıq ucuz, arqlama və yaxud kökəltmək marafonlarıdır. Həmin marafonların 6-7-ci günü insanlara uyduurma dietalar təbiiq edilir, insanlar da onlara aldanırlar.

Məsələn, qeyd olunan həmin kökəldici dərman da məhz həmin marafonlar vasitəsilə insanlara satılır. Bu, böyük bir mafiyadır.

Bu cür dərmanları satışa çıxarıb deyirlər ki, guya "təmir, yaxşı çaydır, aktiv maddədir, tərkibində sağlam məhsullar var". Amma bu cür dərmanların tərkibində əlavə təhlükəli maddələr olur və instruksiyasında bunlar qeyd edilmir".

Ləman Süleymanova qeyd edib ki, bu məsələ ilə bağlı rəsmi qurumlar tərəfindən ciddi araşdırmalar aparılmalıdır: "Səhiyyə Nazirliyi, Daxili İşlər Nazirliyi bu məsələ ilə bağlı ciddi araşdırmalar aparmalıdır.

İllərlə həkimlik sahəsində təhsil almış, xarici ölkələrdə təcrübələr keçmiş, illərdir xəstələri müalicə edirik, 5 ildən bir sertifikatı, illərin həkimliyi, amma yenə də hər dəfə xəstə qəbul edəndə həyəcan keçiririk, prosesi yaxından izləyirik, dərindən müayinə edir, onunla psixoloji söhbət aparırıq. Amma insanlar heç bir məsuliyyət

hiss etmədən sosial şəbəkə üzərindən uyduurma virtual həkimlərə inanır, sağlamlıqlarını, həyatlarını beləcə təhlükə altına alırlar.

Və yaxud uyduurma həkimlər kiçik şirkətlər ağır, insanları ora cəlb edir, guya onları müayinə edir və sonra onlara kokteyllər verirlər. Məsələn, "Gənclik"də bu cür yerlər var, insanlar ora gedir, müayinə olunur, daha sonra onlara kokteyllər satırlar. Mənə maraqlıdır ki, buna rəsmi qurumlar necə icazə verir? Yəni həkim sertifikatı olmayanlar necə insanları müayinə edib, bu cür kokteyllər sata bilər və aidiyyəti qurumlar buna göz yumur, icazə verir.

O ki qaldı "Samyun Wan" preparatına, bəli, bu dərman yasaq yollarla ölkəmizə gətirilib, dəfələrlə "Instagram" üzərindən satışa çıxarılıb, görünür ki, nəhayət, bu barədə araşdırma aparılıb və tərkibində zəhərli maddə tapılıb. Məlum olub ki, onun tərkibində bitki mənşəli maddə ilə hormonal mənşəli maddə var. Hər iki maddənin qarışığı insan orqanizminin mədəaltı, böyrəküstü vəzə və digər orqanlara çox ciddi mənfi təsir göstərir. Həmçinin qaraciyərə dağıdıcı zərbə vurur.

Çox təəssüf ki, bu cür təhlükəli maddə yeganə "Samyun Wan" preparatı deyil. Araşdırsaq görürük ki, bu cür təhlükəli xeyli sayda dərmanlar var.

Onu da qeyd edim ki, xüsusən fitnes-klublarda insanlara bioaktiv maddələr adı altında bu cür yasaq

Süni intellekt üzrə yeni dövlət standartı qəbul edildi

Iqtisadiyyat Nazirliyi yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidmətinin tabeliyindəki Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu (AZSTAND) beynəlxalq standart əsasında AZS ISO/IEC 22989:2023 "İnformasiya texnologiyaları - Süni intellekt - Süni intellektə dair anlayışlar və terminologiya" yeni dövlət standartını qəbul edib.

Bu barədə "APA-Economics"ə AZSTAND-dan bildirilib.

Məlumata görə, sözügedən standart "İnformasiya-kommunikasiya texnologiyaları" (AZSTAND/TK 05) üzrə Texniki Komitədə müzakirəyə çıxarılıb və institut onu təsdiqləyərək standartlaşdırma üzrə normativ sənədlərin Dövlət Fonduna daxil edib.

mənşəli preparatlar verilir. Onların arasında həm arqlama və həm də kökəltmə preparatları var.

Xüsusi olaraq qeyd edim ki, epilepsiya xəstələri bu cür preparatları qəbul edərkən ölüm təhlükəsi ilə üz-üzə qala bilərlər. Ciddi baş ağrıları, baş gicəllənmələri, tonusun zəifləməsi, ümumi halsızlıq təzyiqin qəfil düşməsi də həyatı təhlükəyə gətirib, çıxara bilər. Həmçinin arterial təzyiqi yüksək, şəkər xəstəliyi olan insanlar da bu cür preparatları qəbul edərsə, xüsusən gecə saatlarında ölüm riski deməkdir. Bundan əlavə, qadınlarda ciddi hormonal pozğunluğa, yumurtalıqların fəaliyyətinin zəifləməsinə, süd vəzi xərçənginə, yeniyetmə qızlarda menstruasiyanın birdən-bir kəsilməsinə gətirib çıxara bilər. Kişilərdə isə cinsi zəiflik, spermatozoidlərin azalmasına səbəb ola bilər".

Azad İstehlakçılar Birliyinin sədri Eyyub Hüseynov da mövzu ilə bağlı danışdı. Onun sözlərinə görə, illər boyu qida əlavələri məsələsi heç kəs tərəfindən nəzarətdə olmayıb və illərlə bu qida əlavələri ilə bağlı Azad İstehlakçılar Birliyinə şikayətlər gəlir: "Belə ki, ölkədə cürbəcür şirkətlər əhali arasında piramida quraraq, çox sayda belə qida əlavələrinin satışını həyata keçirir, nəticədə insanların sağlamlığında çox ciddi fəsadlar yaranıb, xəstəliklər ortaya çıxıb. Təəssüflər olsun ki, bu gün də bu proses davam edir.

Çox yaxşı haldır ki, bu ilin yanvar ayından başlayaraq QIDA Təhlükəsizliyi Agentliyi bu işləri nəzarətə götürüb. Bu çox yaxşı haldır. Lakin bu cür qida əlavələrini tək xarici deyil, yerli

şirkətlər də istehsal edir. Bu şirkətlər mütləq şəkildə AQTA-da reyestrə daxil olmalı, qurum onların bütün hərəkətlərini təqib etməlidir".

Qurum sədri qida əlavəsi ilə bağlı ifşa olunan bir faktla bağlı qeyd edib: "Bir müddət əvvəl Nabrandan olan yaşlı bir qadın hormonal preparatlarla qarışdırılmış qida əlavəsi ilə insanların müalicə etməyə çalışdı, biz onu ifşa etdik. Prokurorluq və digər aidiyyəti qurumlar bu məsələyə müdaxilə etdi. Əlbəttə ki, medianın bu məsələdə müstəsnə xidmətləri oldu. Lakin qeyd etdiyim kimi, bu gün də Azərbaycanda belə şirkətlər var.

Əhaliyə üzümü tutub deyirəm ki, yalnız akademik tibb inansınlar. Doğrudur, ilk xalq təbabəti olub. Lakin akademik tibb xalq təbabətində nə varsa, zamanla hamısını götürüb və onu müalicə səviyyəsinə gətirib çıxarıb. Arı, eşək südü, qurbağa ilə müalicə edən insanlara cavab versinlər - akademik tibbin nəyi çatışmır? Müalicə üçün bu gün hər cür laboratoriyalar, alimlər var. Ona görə əhaliyə çağırış edirəm ki, yalnız akademik tibb inansınlar. Məhz akademik tibb yer üzündə qızılcanın, vəbanın, eləcə də çox sayda xəstəliklərin kökünü kəsib. Bəs xalq təbabəti nə edib? Demək olar ki, heç nə. Yalnız insanları aldatmaqla məşğul olub.

İnsan sağlamlığı çox fərdi məsələdir və bəzən kimlərsə məcbur olur ki, xalq təbabətinə, qida əlavələrinə üz tuturlar. Amma bu, yolverilməzdir. Qida əlavələrindən uzaq durmaq lazımdır".

Qalib GƏRAY, "Yeni Müsavat"

Qızılca bütün dünyada, eləcə də Azərbaycanda uşaqlar arasında geniş yayılmaqdadır. Yayılmasının səbəbi kimi isə valideynlərin peyvəndlərdən imtina etməsi göstərilir. “Yeni Məsəvat” xəbər verir ki, məşhur rusiyalı həkim-terapevt Valeriya Txorikova da qeyd edir ki, dünyada qızılca xəstəliyinin yayılması valideynlərin kütləvi şəkildə uşaqlarını peyvənd etməkdən imtina etməsi səbəbindən baş verib:

“Bu, kollektiv immunitetin yaranmasının qarşısını alır və virus zəncirvari şəkildə ötürülür”. Həkim əlavə edib ki, vaksinin əleyhinə kampaniya ilk dəfə 1998-ci ildə ildən başladı: sonra Andrew Wakefield tərəfindən ingilis jurnalı olan “The Lancet”də peyvəndlərin olmasının uşaqda autizm spektri pozğunluğunun inkişafına təsir etdiyini iddia edən bir məqalə çıxdı. Bundan sonra Britaniyada uşaqlarını peyvənd etməkdən imtina edən valideynlərin faizi artdı və sonradan antivaksin kampaniyası Rusiyaya doğru getdi.

Xüsusi olaraq qeyd etmək yerinə düşər ki, qızılca üçün xüsusi antiviral terapiya yoxdur, buna görə də müalicə yalnız dəstəkləyici sayılır: xəstələrə simptomatik müalicə təyin olunur. Müalicədən 9-11 gün sonra sağalma baş verir. Qızılcanın təhlükəsi ondan ibarətdir ki, o, tez-tez ciddi fəsadlara səbəb olur. Daha çox immuniteti zəif olan insanlarda, hamilə qadınlarda və yaşlılarda baş verir. Ensefalit və pnevmoniya ümumi ağırlaşmalardır. ABŞ Xəstəliklərə Nəzarət və Qarşısının Alınması Mərkəzinin son məlumatına görə, hər 100 adamdan 65-də yoluxma baş verir, onlardan 1-dən 3-ə qədər ölümçül olur. Ümumiyyətlə, qızılcadan ölüm statistikası məyusedici görünür: 2022-ci ildə dünyada qızılcadan ölənlərin sayı 43 % artıb. **Valeriya Txorikova izah edir ki, virusun yayılmasının dayandırmaq üçün kollektiv immunitet 85-95% səviyyəsində saxlamaq lazımdır:** “Buna nail olmağın yeganə yolu kütləvi peyvəndləmədən keçir. Eyni zamanda peyvənddən imtina yalnız qızılca xəstəliyinin yayılmasına deyil, həm də digər xəstəliklərə səbəb olur ki, bu da difteriya, poliomeliit və sarı qızdırmadır”.

Azərbaycanda isə qızılcadan 4-cü uşaq ölümü faktı təsdiqini tapıb. Belə ki, 2 yaşlı uşaq Qaradağ rayonunun Qobustan qəsəbəsindən təcili yardım maşını vasitəsilə təxliyə olunub. TƏBİB-dən bildirilib ki, azyaşlı noyabrın 30-da saat 21:32-də 1 saylı Uşaq Yoluxucu Xəstəliklər

Qızılcanın arealı genişlənir - xüsusilə 4 yaşa qədər uşaqlar...

Pnevmoniya ilə xəstəxanalarda yatanların sayı artır; həkimlər təxirə salmadan peyvəndlənməyi tələb edir

Xəstəxanasına qəbul olunub. Daxil olarkən xəstənin ümumi vəziyyəti ağır, dəri və selikli qışalar sianozlu (göyümtül rəngdə) olub. Ağciyərlər üzərində zəifləmiş sərt tənəffüs fonunda tək-tək yaş xırıltıları duyulub. Xəstə süni tənəffüs aparatına qoşulub. Qızılcadan ölən bu uşağın peyvəndlənmədiyi məlum olub.

Son günlər virusun yayılması və ölüm hallarının artması fonunda insanlar, epidemiyanın hansı səbəbdən elan edilmədiyini sorğu-sual edirlər. Qeyd etmək yerinə düşər ki, epidemiya-insanın hər hansı bir infeksiyon, yaxud invazion xəstəliyinin məlum ərazidə adi (sporadik) xəstələnmə səviyyəsindən xeyli artıq yayılması, tez vaxtda geniş yayılan xəstəlik olmasına deyilir. Eləcə də, yaşayış yerində (ölkədə, rayonda, kollektivdə) hər hansı infeksiyon xəstəliyinin kütləvi şəkildə yayılmasıdır. Epidemiya yerli və getirilmə ola bilər. Epidemiya bir neçə ölkəni, qitəni və ya bütün yer kürəsini əhatə etdikdə isə pandemiya adlanır.

“Qızılca ilə əlaqəli aidiyyəti qurumlarla mütəmadi işləyirik. İstəyimiz odur ki, xəstəlik tədris prosesinə ciddi təsir göstərməsin. Təbii ki, əsas məsələ şagirdlərin təhlükəsizliyidir”. Bu fikirləri isə elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev jurnalistlərə açıqlamasında deyib. Onun sözlərinə görə, qızılcaya yoluxanların

sayı ayrı-ayrı məktəblərdə tək-tükdür: “Başa düşməliyə ki, indiki vəziyyət valideynlərin 8-9 il bundan əvvəl verdiyi qərarların nəticəsidir. Xəstəliyin artımı müəyyən müddətə izlənilməlidir. Hazırda böyük pandemiya təhlükəsinin olmadığını göstərir”.

E.Əmrullayev valideynlərə bir daha çağırış edib ki, övladlarına vaxtında peyvənd vurdursunlar: “Qaradağda yerləşən 195 nömrəli məktəbin ibtidai sinfindən başqa distant təhsilə keçid olmayıb. Amma vəziyyət gündəlik rəqəm və durumdan asılı olaraq dəyişə bilər. Aidiyyəti qurumlarla yekun qərardan sonra distant təhsilə keçid ola bilər. Ümumilikdə məsələ nəzarətimizdədir”.

Bu arada, qızılca ilə mübarizə məqsədilə məktəb və universitetlərdə məhlullarla dezinfeksiya işlərinə başlanılıb. Bununla belə, mütəxəssislər bildirirlər ki, qızılcaya qarşı tədbirlər COVID-dən fərqli olmalıdır. Dezinfeksiya işləri virusun yayılmasının qarşısını almır. Bir binada bir xəstə uşağın olması kifayət edir ki, binanın 90 faizi virusa yoluxsun.

Paytaxtdakı Bakı Slavyan Universitetinin nəzdində fəaliyyət göstərən məktəbli-sey kompleksində qızılca xəstəliyi aşkarlanıb. Liseyin 5-ci sinfində yoluxma aşkarlanıb. Bu səbəbdən həmin sinifdə dərslərin 14 gün müddətində distant formada keçirilməsinə qərar verilib.

Nəzərə çatdıraq ki, son günlər tanınmış pediatrlar TV-lərdə, sosial şəbəkələrdə aparıcıların, bəzi insanların peyvənd əleyhinə açıqlamalarına qarşı etiraz ediblər. Etiraz edənlərdən biri tanınmış pediatr Vəqif Qarayev bizimlə söhbətdə insanlar arasında qızılca ilə bağlı lağ-lağı edənləri qınayıb: “Əşşi qızılca deyil, nə hay-küy salmışınız? Uşaq xəstələndir de” kimi fikirlər səsləndirənlər var. Yeni uşaq xəstəliyidirsə, fikir verməmək olar. Əsas böyük xəstələnməsin. Bu cür fikirlərin daşığıcıları çoxdur. Sovet vaxtı, hələ 100 il qabaq “Sağlamlıq haqqında” dekret imzalamışdı. “Əlləri tez-tez yu”, “yərə tūpürmə”, “öskürəndə, asqıranda ağız-burnunu bağla”, “yoluxucu xəstəliklərdən qorunmaq üçün uşaqlara peyvənd vurdur” və s. kimi təsislər vardı o zaman. Mən sovet vaxtı işlədiyim dövrdə məcburi peyvənd altına düşən heç bir xəstəliyin epidemiyasını görmədim. İndi azadlıqdır. İnsan hüquqları filan deyirik. “İstəmirəm və peyvənd vurdurmam” azadlığı var. O qədər azadlıqdır ki, hətta efrədən peyvənddən yayınmağa çağırışlar edilir. Baxın, bu “azadlığın” nəticəsində ölke indiki duruma düşüb. Uşaqları qorumaq hər birimizin borcudur”.

Azərbaycan Tibb Universitetinin Farmakologiya kafedrasının müdiri, professor Musa Qəniyev he-

sab edir ki, qızılca infeksiyasının hazırkı artımı qanunauyğun bir haldır: “Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının 28 aprel 2022 tarixli məlumatında deyilirdi, “sanitar-karantin məhdudiyyətləri tezliklə aradan qaldırılsa, bizi, qızılcanın uşaqlar arasında pandemik halı ilə bağlı “mütləq faciə riski” gözləyir”. Əslində bu xəbərdarlığın ilkin bəndi, məlum infeksiyanın baş verəcək labüd sıçrayışlı artımının səbəbi idi. Yeni sərt karantin və maska taxılması, dövrü infeksiyaların nisbi “aqressivləşməsinə” və sonda, epidemiya şəkilli artımını qaçırmaz edirdi. Bu haqda 2020-ci ilin aprel ayından başlayaraq, dəfələrlə bildirilmiş, xüsusən ilkin uşaqlıq (1-3 yaş) və birincili uşaqlıq (3-6 yaş) dövründə olanlara maska taxdırmağın, bağışlanılmaz səhv olduğunu söyləmişəm. Ümumiyyətlə, istənilən infeksiyanın potensial fəallığını dəyərləndirilən yalnız 2 əsas göstərici olur: yoluxuculuq qabiliyyəti - (Ro indeks) və letallıq (ölüm törətmə) əmsali. Ro indeksinə görə, qızılca bütün məlum virus infeksiyaları içərisində birincidir. Yeni bir qızılca xəstəsi 11-18 nəfəri xəstələndirir (Ro=11-18). Halbuki bu indeks COVID-19-da 2-2,2; Fəslə qripdə 1,3-ə bərabərdir və sairə. Odur ki, qızılcaya “heç bir vaxt yoluxmamaq” fikri tamamilə yanlış və əsassızdır. Hər bir insan bu infeksiyaya yoluxmalıdır və yoluxur. Bunun üçün xəstə ilə həttə birbaşa kontakt belə lazım deyil. İnsanın (uşağın) olduğu otaqda, ondan 2 saat əvvəl qızılcalı xəstə olmuşsa, yenə də yoluxma qaçılmazdır. Odur ki, xəstəliyin hazırda müşahidə edilən artım tempi təşviş və qorxuya səbəb olacaq müstəsna bir hal kimi təqdim olunmamalıdır”.

Həkim əlavə edib ki, infeksiyaların xüsusi təhlükəliliyini dəyərləndirən letallıq əmsalidir: “Bu göstəriciyə görə, qızılcanın kütləvi epidemiya müşahidə olunan XXI əsrdə törətdiyi ölüm, cəmi 0,004%-0,28%-dir. Başqa sözlə desək, bu göstəriciyə görə qızılca, bütün məlum virus infeksiyalardan geridir, yeni qorxusuzdur, yalnız Parotit (0,006%) və Su çiçəyindən (0,0001%) öndədir.

Bəzi müəlliflər qızılcaya tutulmuş uşağa ikincili virus infeksiyasının (məsələn qrip, COVID-19 və s.) yoluxma ehtimalını ön plana çəkir. Bu hal nə nəzəri, nə də praktik olaraq mümkündür. Çünki viruslara hüceyrədaxili mühitdə “mütləq konkurent antaqonizm” prinsipi xasdır. Yəni, hüceyrəyə ilkin daxil olmuş virus, digərinin daxil olmasını mütləq şəkildə əngəlləyir. Bu hal “keçid qapısının bloklanması” kimi dəyərləndirilir. Yəni buna görə də xüsusi narahatlığa əsas yoxdur.

Digər tərəfdən, qızılcaya ən həssas insan qrupu 4 yaşına qədər uşaqlar, ən etibarlı qorunma vasitəsi isə peyvəndləmədir. Dünyada qızılcaya qarşı peyvənd 60 ilə yaxındır ki, aparılır. Bizim ölkəmizdə peyvənd “Azərbaycan Respublikasının Milli peyvənd təqvimini” siyasəti üzrə həyata keçirilir və hazırda tibbi sığortanın Xidmətlər Zərfinə daxildir, yeni ödənişsizdir (bəzi özəl sektorda müxtəlif qiymətlər deyilə bilər; əslində bu peyvəndin dünya bazarında real qiyməti 1 dollardan aşağıdır).

Bu peyvəndin birinci dozasını hər bir uşaq, bir yaşında (dünya üzrə bu rəqəm 83%-dir), ikinci dozasını isə 6 yaşında alır (dünya üzrə bu rəqəm 74%-dir). Qızılca zamanı formalaşan təbii immunitet isə daimi və ömürlükdür. Odur ki, təkrar ağır xəstələnmə riski sıfır faizdir. Uşaqlar və gül üzlü körpələr qorunmalıdır. İlk növbədə, milli peyvənd təqviminə uyğun olaraq peyvənd olunmaqla. Digər zəruri hal isə uşaqların üzündən, xüsusən kənar şəxslərin öpməsinə, onlara nəfəs verilməsinə (o cümlədən “çopçüyə” aparmaq), eləcə də digər qeyri-gigienik prosedurlara, qətiyyətlə yol verilməməlidir. Bu elementar qaydalara əməl etməklə, uşaqlara öz uşaqlıq dünyasını yaşamağa imkan verək. Bunları son günlər insanlar arasında qızılca xəstəliyinin kəskin artımı ilə bağlı narahatlığa görə bildirirəm. COVID-19 stressindən sonra insanlar, bir də əsassız olaraq, doğmalarını itirmək qorxusunu yaşamamalıdır”.

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
“Yeni Məsəvat”

Xəbər verildiyi kimi, dekabrın 1-də ABŞ-ın keçmiş dövlət katibi və ABŞ prezidentinin keçmiş milli təhlükəsizlik müşaviri Henri Kissincer 100 yaşında vəfat edib. Ancaq çoxlarına təəccüblü gələn budur ki, Kissincer heç də sağlam qidalanmayıb, kifayət qədər stresli həyat tərzini keçirib, yetərincə istirahət etməyib və idmana nifrət edib. Yeni sadalananlar vaxtsız ölümə səbəb ola bilər iddiası ilə uzlaşır, nəinki uzunömürlülüklə.

Doğmalarının sözlərinə görə isə 100 yaşınadək Kissincer aktiv ictimai həyat sürüb, zehni təmiz saxlayıb. Onu şəxsən tanıyanlar deyiblər ki, o, təqaüdə çıxan və sonrakı illərini sakit həyata həsr edən insanlardan deyildi. Kissincerin oğlu Devidin fikrincə, atasının uzun ömür sürməsinin sirri onun əqli qabiliyyətlərində və intellektini yorulmadan stimullaşdırmasındadır. Deyilənlərə görə, məhz yeni biliklərə, inkişafa can atmaq və üzərində bir missiya hissi duymaq siyasətçiyə özünü yaxşı formada saxlamağa imkan verib. Kissincerin dostu, Google-un keçmiş baş direktoru Erik Şmidt də bənzər bir şey söyləyib. Onun qənaətinə, yoldaşının uzunömürlü olması onun zəhməti ilə bağlıdır. "40 ildən artıqdır ki, işləyir. Sizə deyə bilərəm ki, səhər durub bütün günü işləyir. Əminəm ki, uzunömürlülüynün sirri iş-güzar olmaqdadır", - Şmidt bildirib.

Uzunömürlülüynün sirri nədir - irsi amil, düzgün və aktiv həyat tərz, stressdən qaçmaq, yoxsa hamısı birlikdə?

Qeyd etmək yerinə düşər ki, həkimlər 85 yaşa qədər necə yaşamağı bilir, bununla da illərdir ki, bir ifadə işlədilir, sağlam həyat tərzini sürmək lazımdır. Bununla belə, necə daha uzun yaşamaq lazımdır, bu hələ də tibbi sirr olaraq qalır. Amerikanın "Forbes" jurnalı 100 ildən çox yaşayanların uzunömürlülüynün sirrini öyrənmək üçün sorğu keçirib. Məlum olub ki, 100 yaşdan yuxarı ən çox sağlam insan Yaponiyada, Okinavada yaşayır. Niyə burada? Bəlkə də onların uzunömürlülüynün sirri yeməkdədir. Okinavada insanlar çoxlu taxıl, tərəvəz və balıq yeyirlər. Əksinə, yumurta, ət və süd məhsulları azdır. Noyabrda 101 yaş tamam olan ABŞ-dan olan Deysi MakFadden də buna uyğundur. Səhər yeməyində müntəzəm olaraq yulaf ezməsi və meyvə, naharda toyuq və ya balıq ilə salat, axşam yeməyində yağsız ətili buxarda bişmiş tərəvəz yeyir. Həkimlər qazlı içkilərin (hətta pəhrizli içkilərin) təhlükələri barədə xəbərdarlıq edir və su və ya şirə içməyi göstərirlər. 101 yaşlı olan amerikalı

Mak Fadden də həyatı boyu nadir hallarda soda içirdi və bu gün ona heç toxunmur. Bunun əvəzinə su, zoğal suyu, süd və ya buzlu çay içir. Qəhvə və alkoqollu içkilər də çox istehlak etməsəniz sağlamlığa zərərli deyil. Doktor David Prince görə həftədə iki və ya üç dəfə spirtli içki sağlamlığınızı yaxşılaşdıracaq. Həkimlər xəstələri zaman-zaman nəyəsə icazə verəndə nəinki alçaldırlar, hət-

üzvlük demək deyil. Daha çox gəzməli, pilləkənləri qalxmalı və öz alış-verişlərini, camaşırxanani camaşırxanaya və ya bir çanta zibil qutusunu zibil qutusuna aparmağa çalışmalısınız - bütün bunlar insanı gücləndirir. Dekabrda 102 yaş olacaq Elmer İston təqaüdə çıxdıqdan sonra hava şəraiti imkan versə də, hər gün gəzir. Sağlamlıq təminatçısı Evercare tərəfin-

tişməzlik, tədqiqatçıların fikrincə, ürək çatışmazlığı, müxtəlif xərcəng növləri, osteopoz, diabet, Alzheimer xəstəliyi və bəzi otoimmün xəstəliklər də daxil olmaqla ciddi xəstəliklərə səbəb olur.

Geriatrik qayğı mütəxəssisi Claudia Fine deyir ki, həftə az miqdarda günəş işığı əhvalınızı xeyli yaxşılaşdırır və dünyaya baxışınızı dəyişdirə bilər.

inanırlar.

Eyni zamanda bu gün həyatımızın üçdə birini işdə keçirdiyimiz zaman gördüyünüz işi sevmək xüsusilə vacibdir. Gerontoloji psixiatr Gary Kennedi deyir ki, yeni fəaliyyətlər tapmaq və ümumiyyətlə, həyatı məşğul saxlamaq uzun müddət sağlam qalmağa kömək edəcək. 102 yaşlı Easton 1948-ci ildə Rutgersdə mühəndislik fakültəsinin de-

ri-ayrı fərdlərin fiziki və mental baxımdan sağlam halda 90, 100 il və daha çox yaşaması halları dünyanın bütün yerlərində qeydə alınır, özü də belə insanların sayı get-gedə artır. Bu, bütün dünya üçün ümumi qlobal tendensiya. Lakin dünyada çox nadir region var ki, orada uzunömürlülük populyasiya səviyyəsində müşahidə olunur, yeni həmin yerlərdə 90 və daha çox yaş olan insanların sayı nisbətən çoxdur".

Ulduz Həşimova vurğulayır ki, son illər Fiziologiya İnstitutunun bu sahədə, əhalinin 2016-cı ildə siyahıya alınmasının materialları əsasında apardığı araşdırmalar maraqlı faktları ortaya çıxarıb. Həmin

"Kim ki yüz il yaşamasa..."

uzunömürlülüynün sirri: irsi amil, yoxsa...

Mütəxəssislər hesab edir ki, çox işləmək, krossvord həll etmək, gənclərlə dostluq insanın ömrünü uzadır

kanı olana qədər Harvard Universitetində dərs deyib. O, işinin ona "dərindən məmnunluq" verdiyini deyir. 102 yaşlı İston əmindir ki, uzunömürlülüynün sirri onun daim nə isə etməsidir. O, həyatı boyu çox fəal idi - boks, balıqçılıq, qardaşlıq üzvü və radio həvəskarı. Easton 1974-cü ildə akademik həyatdan təqaüdə çıxdıqdan sonra da aktiv olaraq qaldı. O, Boy Scouts ilə könüllü işləyir və Mərkəzi Cersidəki Yol Birlik Fondu üçün pul toplayır. **101 yaşlı Mak Fadden deyir:** "Mən xoşagəlməz insanlardan, yerlərdən və əş-

rəsmi statistik məlumatlar əsasında bütün inzibati rayonlar üzrə uzunömürlülük indeksləri hesablanıb və ölkə üzrə uzunömürlülüynün coğrafiyası araşdırılıb. Alınan nəticəyə görə, vaxtilə Qarabağ zonasında yaşayan, sonra isə köçkün həyatı sürən insanlar arasında uzunömürlülük potensialı yüksək olaraq qalıb.

Uzunömürlülüynün irsiyyətlə bağlılığına toxunan alim deyir ki, bu, populyasiya fenomenini kimi yalnız sağlam genetikə, sağlam həyat tərz, təmiz ekoloji mühit, düzgün qidalanma kimi amillərin qarşılıqlı təsiri nəticəsində orqanizmin ətraf mühitlə harmoniya təşkil etdiyi yerlərdə formalaşa bilər və bunun üçün tarixən uzun müddət tələb olunur: "Deməli, bu fenomen tibbi-bioloji baxımdan böyük əhəmiyyət kəsb etməklə yanaşı, həm də xalqların yaşadığı ərazidə tarixən mövcud olmasından xəbər verir. Əlbəttə ki, qədim Azərbaycan şəhəri olan Şuşada da ekoloji təmiz mühitdə yaşayan insanlar tarixən sağlam həyat tərzini keçiriblər. Bunun nəticəsində də burada uzunömürlülük populyasiya səviyyəsində müşahidə olunub. Ali Baş Komandan İlham Əliyev Şuşaya səfərlərinin birində belə bir ifadə işlətdi: "Şuşadan ayrılıq, yenə də ayrılmaq istəmirik. Şuşa insanı o qədər özünə cəlb edir ki, bura gələn insan getmək istəmir. Şuşaya hələlik deyirik". Bu ifadədə də bir hikmət var. Şuşa elə bir yerdir ki, insan orada özünü çox rahat, xoşbəxt, sağlam hiss edir. Bu da deyilənləri təsdiqləyən daha bir faktıdır".

□ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Məsavət"

Ulduz Həşimova: "Uzunömürlülük həm fərdi, həm də populyasiya səviyyəsində ola bilər, ona görə..."

dən aparılan araşdırmada sorğuya qatılan yüzilliklərin 41%-i canlılıqlarını qorumaq üçün gəzintiye çıxmağa davam etdiklərini söylədi.

Doktor Erik Rakov deyir ki, tək cə fiziki deyil, həm də zehni məşqlər 100 yaşına qədər yaşamağa kömək edir: "Beyninizə məşq etməyin bir yolu krossvorddur. Və gənc olanda həftədə bir dəfə həll etməyə başlasanız, yaşlandıqca özünüzdə daha yaxşı vəziyyətdə tapacaqsınız. Mütəxəssislərin fikrincə, təhlükə kimi testlər və ya Sudoku kimi riyaziyyat oyunları da beyninizi gücləndirmək üçün əladır. Bundan əlavə, müxtəlif tədqiqatların göstərdiyi kimi, musiqi alətində ifa beyni fəaliyyətini qorumağa kömək edir. Təqaüdə çıxdıqdan sonra bir çox yaşlı insanlar vaxtlarının çoxunu evdə keçirirlər. Bu o deməkdir ki, onlar kifayət qədər D vitamini almırlar. Bu ça-

Araşdırmalar onu da göstərib ki, evli insanlar daha uzun yaşayırlar. Bəlkə də bu, həyat yoldaşlarının bir-birini dəstəkləməsi və bir-birini həkimə getməyə məcbur etməsi səbəbindən baş verir. Yaxın dostluqlar romantik münasibətlər qədər vacibdir. Evercare sorğusuna əsasən, yüzilliklərin 82%-i hər gün dostları və ailəsi ilə danışır, 79%-i isə aktiv ünsiyyətin sağlamlıq üçün faydalı olduğuna inanır. Ötən il evliliyinin 75-ci ildönümünü qeyd edən Centenarian Opal Prater hələ də həyatdan zövq alır və dostları ilə oyun oynamaqdan həzz alır.

Evercare araşdırması göstərir ki, yaşı 100-dən çox olanların 62%-i hər gün dua edir, meditasiya edir və ya başqa ruhani fəaliyyətlə məşğul olur. Həkimlər sakitləşdirici fəaliyyətlərin daha uzun yaşamağa kömək edəcəyinə

yalardan uzaq durmağa çalışıram. Mən həmişə xoşbəxt görünürəm və sahib olduğlarım üçün dünyaya minnətdaram". Psixiatr Gary Kennedy optimistlərin daha sağlam olma meyli ilə razılaşır və deyir ki, depressiya, mənfi hisslər və geri çəkilmə ömrün çox vaxt vaxtından əvvəl qısalmasına səbəb olur.

Psixiatr Gary Kennedy onu da qeyd edir ki, yaşlı insanlar gənclərlə ünsiyyətdə olduqda və ya gənc nəsə təhsil verdikdə, bu, onlara dəyərli olduqlarını hiss etməyə kömək edir və həyatlarına əlavə mənə verir.

Elm və Təhsil Nazirliyi Fiziologiya İnstitutunun direktoru, biologiya elmləri doktoru, professor Ulduz Həşimova "Yeni Məsavət"ə dedi ki, uzunömürlülük həm fərdi, həm də populyasiya səviyyəsində ola bilər: "Fərdi səviyyədə qeydə alınan uzunömürlülük, yeni ay-

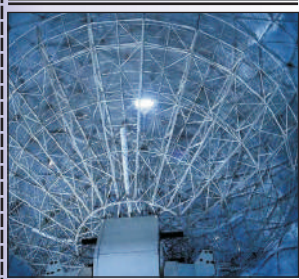
MUSAVAT

Son səhifə

N 218 (8354) 5 dekabr 2023

Rəqs edən "dinozavrlar" gündəm oldu

Rusiyanın paytaxtı Moskvada həyətdə rəqs edən "dinozavrlar" videoya düşüb. Bunu əks etdirən video sosial şəbəkələrdə paylaşıb. "Bu arada dinozavrlar həftə sonları paytaxtın həyətlərində rəqs edirlər", - deyə şərhə qeyd olunub. Videoda dinozavr paltarları geyinmiş iki şəhər sakini paytaxtın hündürmərtəbəli binalarından birinin pəncərələrinin altında rəqs edir. Onların yanında isə bir qadın əlində dinamikle rəqs edir.

Britaniyada kosmosdakı obyektləri izləmək üçün radar quraşdırılacaq

Uelsdəki ordu kazarma kompleksində dərin kosmosdakı obyektləri aşkar etmək, izləmək və müəyyən etmək üçün Böyük Britaniyanın yeni global radar sisteminin yeri kimi müəyyən edilib. "Deep Space Advanced Radar" proqramı və ya "DARC" proqramı Böyük Britaniya, Avstraliya və ABŞ-da üç yerüstü radarın quraşdırılmasını nəzərdə tutur. Onlar Yerdən 35 min kilometr məsafədə olan obyektləri müəyyən edə bilirlər.

Bunun üçün uyğun olan yer kimi hazırda Britaniya ordusunun rabitə blokunun yerləşdiyi və 2028-ci ildə köçürülməli olduğu Uelsin Pembрукşir bölgəsindəki "Kavdor" kazarması qeyd olunub. Qərar AUKUS hərbi ittifaqı çərçivəsində Kaliforniyada Böyük Britaniya və ABŞ müdafiə nazirləri ilə Avstraliya baş nazirinin müavini və müdafiə naziri arasında aparılan danışıqlardan sonra elan edilib.

Rus qadın falçıya altı kilo qızıl verdi

Omsk sakini cadunu aradan qaldırmaq üçün özünü cadugər kimi təqdim edən qadına 6 kiloqram qızıl-zinət əşyasını verib. Məlumatla görə, Rosanna adlı falçı "Instagram"da 40 yaşlı qadınla əlaqə saxlayıb və xanımın ona tələsikliyini bildirib. Omsklu qadın isə buna inanıb və nə etmək lazım olduğunu soruşub. Falçı evdəki bütün qızılın ona göndərilməsini tələb edib. O bildirib ki, qızıl auranın təmizlənməsinə mane olan "mənfi metal"dir.

Omsk sakini evindəki bütün qızıl-zinət əşyalarını poçtla Moskva vilayətindəki Rozanaya göndərərək, falçı bir müddət sonra auranın təmizləndiyi-

ni dedikdə, zərərçəkən qızılın qaytarılmasını tələb edib. Rosanna 1 kiloqram qızılı geri göndərərək, qalanını isə pul qarşılığında qaytaracağına söz verib.

Çində borcluların sayı rekord həddə çatıb

Çində borcluların sayı pandemiyanın başlanmasından bəri rekord səviyyəyə yüksəlib və bu, ölkənin iqtisadi tənəzzülünün dərinliyini vurğulayır. Yerli məhkəmələrin məlumatına görə, təxminən 8,54 milyon insan və ya Çinin əmək qabiliyyətli əhalisinin 1%-i vaxtı keçmiş kredit və ipoteka kreditlərinə görə rəsmi olaraq qara siyahıya salınıb. Bu, 2020-ci ilin əvvəli ilə müqayisədə təxminən bir yarım dəfə çoxdur. Artan borc dünyanın ikinci ən böyük iqtisadiyyatında istehlak tələbini bərpa etməyi çətinləşdirir.

Bununla yanaşı, Çində borc böhranının nəticələrini, o cümlədən mobil ödəniş-yumşaldacaq fiziki şəxslərdən istifadə və aviabiletlərin müflisləşməsi ilə bağlı qanunlar mövcud deyil. "Qara siyahı" borclular

üçün onlarla məhdudiyyət, o cümlədən mobil ödənişlərdən istifadə və aviabiletlərin alınmasına qadağa qoyulur. Bu, istehlakı daha da yavaşlatır.

rib. Qadın polisə müraciət edib, lakin polis hadisədə heç bir cinayət tərkibi görmədiyi üçün iş açmaqdan imtina edib.

Rusiyada nadir rast gəlinən "günəş sütunu" hadisəsi baş verib

Rusiyanın Sankt-Peterburq şəhərində nadir rast gəlinən "günəş sütunu" hadisəsi videoya çəkilib. Sakinlər Turku küçəsində və Nepokornix prospektində optik effektin göründüyünü müşahidə ediblər. Yayınlanan videoda yuxarıya doğru uzanan buludlu səma fonunda parlaq qırmızı işıq zolağı müşahidə edilir. Həmçinin "ay sütunlarının" da mövcud olduğu məlumdur, lakin bu təbiət hadisəsi adətən soyuq Arktika bölgələrində müşahidə olunur.

Yaddaşı yaxşılaşdırmaq üçün bunu edin

Rusiya reabilitasiya həkimi Sergey Aqapkin yaddaşı möhkəmləndirmək üçün xarici dilləri öyrənməyin xeyri olduğunu bildirib. Həkim yaddaşın pisləşməsinin qarşısını almaq üçün yeni dil öyrənməyi məsləhət görüb: "Əgər bir nəfər fransız dilini öyrənibse, o zaman çin dilini öyrənməyin xeyri olacaqdır". Aqapkin gündə yarım saat və ya bir saat yeni dil öyrənməyə sərf etməyi tövsiyə edib. O, həmçinin vurğulayıb ki, daha yaxşı nəticələr əldə etmək üçün bunu gəzinti və ya hər hansı digər fiziki fəaliyyətlərdə də faydalıdır.

"Yaddaş sözün əsl mənasında iki həftə ərzində yaxşılaşmağa başlayır", - deyərək mütəxəssis qeyd edib.

Bunları bilirsinizmi?

- * Yayda saçlara çoxlu toz qonur. Bunun üçün baş şotkasına köhnə kapron corab dolayır, sonra darayır.
- * Tez-tez quruyan və qabıq verən dodaqlara 1%-li bor turşusu məhlulu çəkir və ya bitki yağı sürtülür.
- * Yanmış yerə yumurta ağında isladılmış əski qoyurlar. Bu ağrını azaldır və yara daha tez sağalır. Yanmış yerə tünd çay, marqanez məhlulu da qoymaq faydalı olur.
- * Yorğunluğu götürmək üçün ayaqları duzlu suyla vanna etməkdə fayda var.
- * Çatlamış dəri qəhvə xıltı ilə ovxaladıqda əllərin dərisi yumuşaq və elastik olur.
- * Yatarkən başınızın altına hündür yastıq qoymayın, yoxsa boynunuzun dərisi qırıqar.
- * Üzün dərisini çirkin göstərən ölmüş dəri toxumalarıdır. Vaxtaşırı bu toxumalardan azad olmaq lazımdır. Dəridə olan ölü toxumaları sərt liflərlə təmizləmək olmaz. Skrablar dərinin belə toxumalardan təmizləmək və yeni dərinin üzə çıxmasına şərait yaratmaq üçündür.
- * Ömrünü tamamlayan saçların 1-2%-nin töküldükdən sonra yerinə yeni tük gəlir.
- * Saç tökülməsinin qarşısını almaq üçün ilk növbədə onun əmələgəlmə səbəbini aradan qaldırmaq lazımdır.
- * Ayaq dırnaqlarında olan göbələklərdən xilas olmaq üçün alma sirkəsini ilıq suya töküüb ayaqları vanna etmək lazımdır. Bu proseduru göbələk əlamətləri aradan qalxana qədər bir neçə dəfə etmək lazımdır.

Boyunda duz niyə yığılır?

Boyunda, daha doğrusu, boyun fəqərələri arasında və toxumalarında duz yığılması insanın zərərli vərdisləri və qeyri-düzgün həyat keçirməsi ilə bağlıdır. Yəni boyuna duz yığılması birbaşa insanın öz günahıdır. Boyuna duz yığılması orqanizmdə su-duz mübadiləsinin pozulmasından qaynaqlanır. Bu pozulma təkcə boyuna duz yığılma ilə kifayətlənmir, podagra, osteoxondroz, böyrəklərdə daş, oynaqlarda ağrı, ödəsləri, damarlarda tıxanma yaradır.

Milli.Az boyuna duz yığılmasının bəzi əlamətlərini və bu problemə özünü nə kimi kömək edə bilərsiniz barədə məlumatı təqdim edir. Bədəndə duz kristalları zülal tərkibli qidaların çoxluğundan yaranır, yəni daha çox et və et məhsulları yedikdə orqanizm bunu tam sona kimi həzm edə bilmir. Bir gün ərzində çox miqdarda et, toyuq, balıq, iç-çiyər yemək olmaz. Eləcə də tomat, pomidor, souslar, ədviyyatlar, xəmir məmulatları, duzlu qidalar, şoraba və s. Miqdarı normalı aşmamalıdır. Daha çox göyərtili, tərəvəz salatları yeyilməlidir. Həmçinin yeməyi su içə-çə qəbul etmək olmaz.

Boyunda duz yığılmasının əsas əlamətləri:

Qulaqlarda küy, səs, qəfil yerindən qalxanda hərəkətlərdə koordinasiyanın itməsi, tez-tez başgicəllənmələr, görmədə duman, huşun itməsi, boyunu sağa-sola çevirəndə ağrı, baş ağrıları, yerişin dəyişməsi, boyunda ağrı, başda sıxılma, əzələlərdə zəiflik, qollarda uyuşma, keyimə, tez yorulma.

Depressiya əleyhinə dərmanı özün hazırla - cəmi 2 vasitə

Əvvəlcə stress və depressiyaya qarşı dərmandan da yaxşı vasitəni hazırlaya bilərsiniz. 30 qr dəfnə yarpağı, 1 stəkan təmiz zeytun yağı. Yarpaqları 3-4 yerə kəsirsiniz, şüşə bankaya yığıb, üzərinə zeytun yağı tökürsüz. Sərin, qaranlıq yerdə 2 həftə saxlayırsız. Arada çalxalayın. Hazır olduqdan sonra baş, boyun, gicgah bu yağla masaj olunur. Gündə 1 çay qaşığı bir dəfə içilir.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ
Sifariş: 3247
Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500